

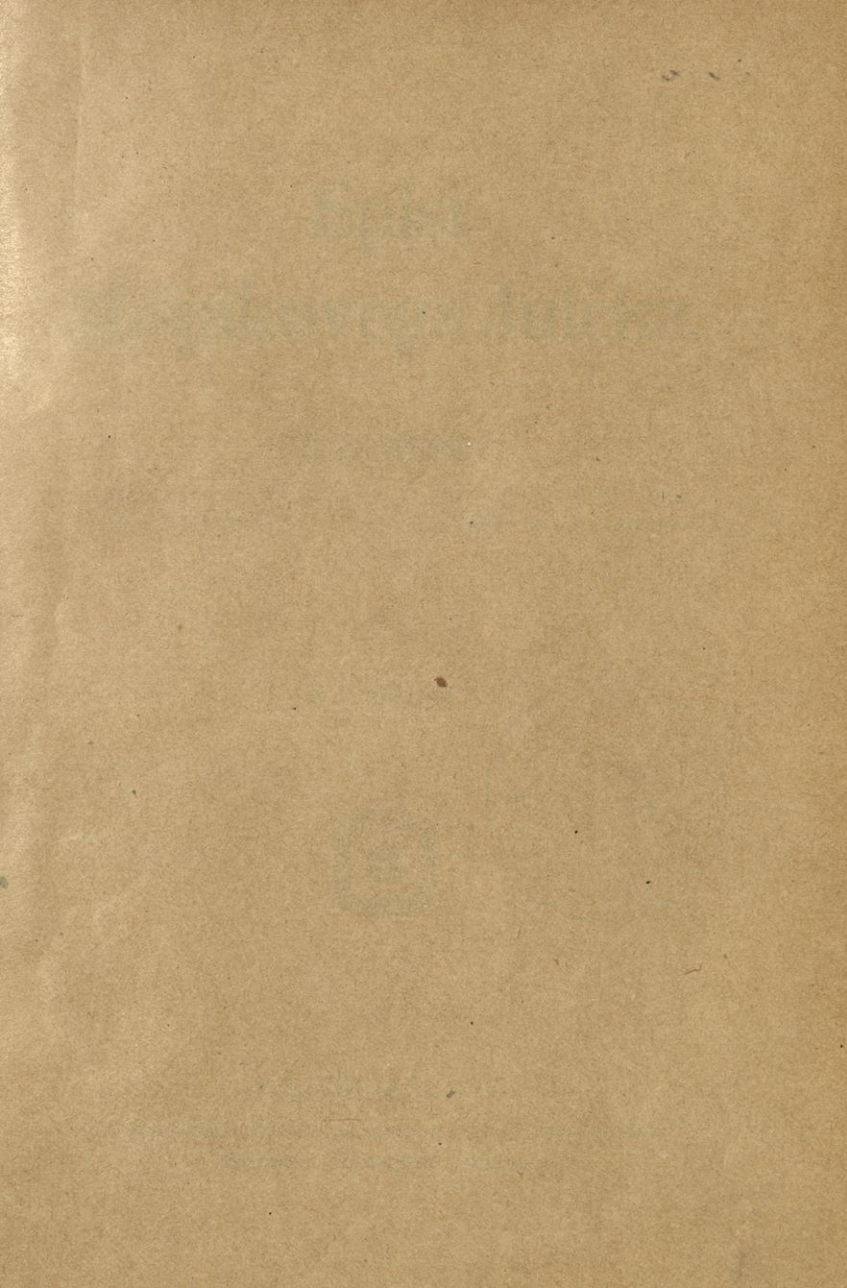
III
M. 38692
h

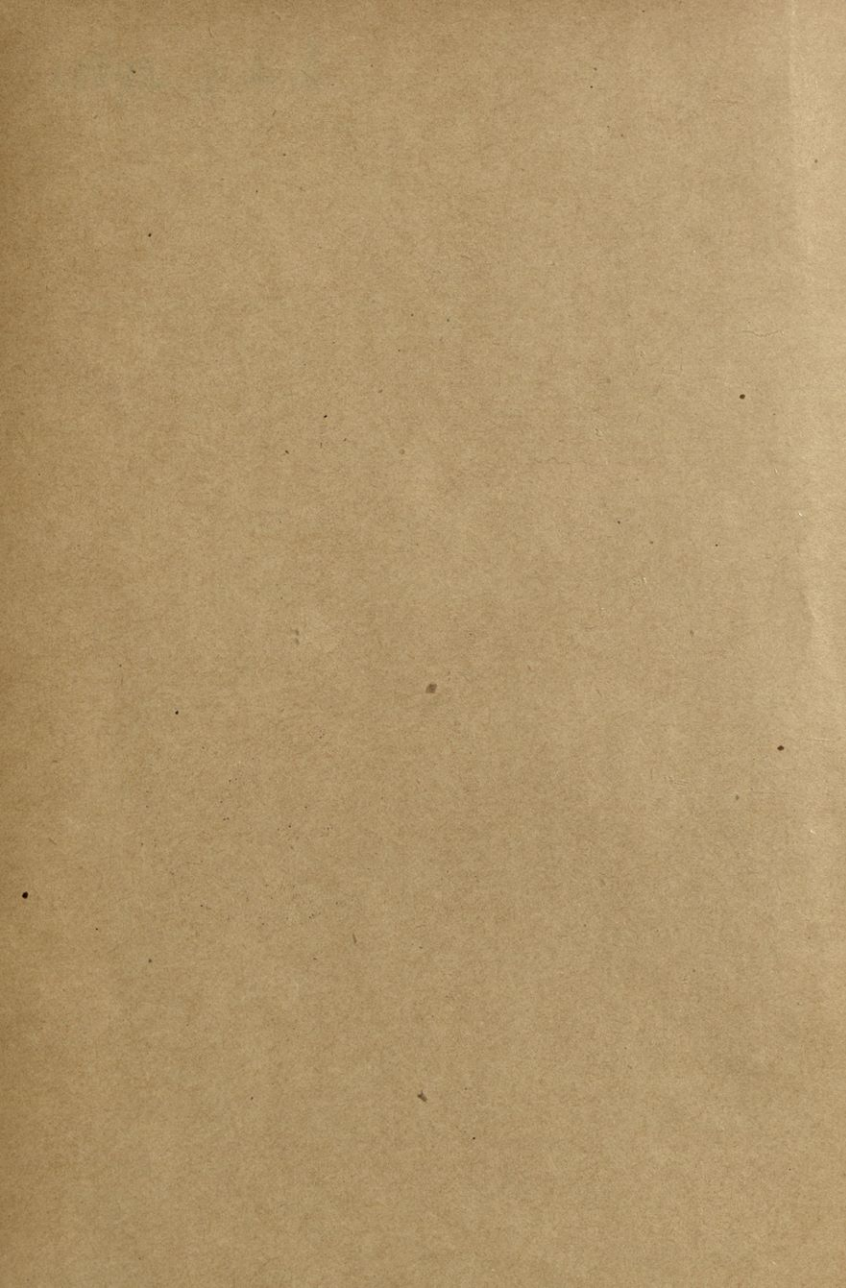
II. zvezek z 9 slikami.

Spisi Mišjčkovega Julčka.

38692. III, M, h.

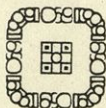
Spisi Mišjákovega Julčka.

II. zvezek:

Prababica je pripovedovala. — Dve mucki. — V hudih
dneh. — Čopke ni! — Prebrisana Belčičevka. — Za pre-
nočišče.

Z 9 slikami.

V LJUBLJANI, 1911.

Last in založba „Društva za zgradbo Učiteljskega konvikta“.
Natisnila „Učiteljska tiskarna“.

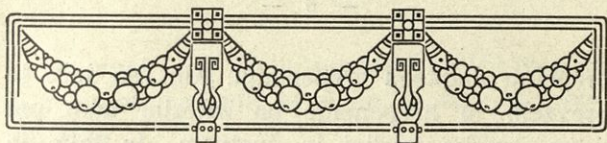
Založništvo si pridržuje vse pravice.

030046648

KAZALO.

	Stran
Prababica je pripovedovala	5
Dve mucki	17
V hudih dneh	28
Čopke ni!	44
Prebrisana Belčičevka	64
Za prenočišče	75

Prababica je pripovedovala.

Velike počitnice so se pričele. Naloženo mi je bilo, da dovršim neko večje in precej važno delo. Tako-le teden dni in še malo čez bi že moral biti priklenjen na stol in neprenehoma pisati in pisati. Sklenil sem, da dovršim takoj v početku počitnic ta važni in še dosti prijetni posel.

Danes je prvi prosti dan. Že skoro vse dopoldne sedim pri pisalni mizi, a napisal še nisem, kaj bi dejal — da bi bilo piškavega oreha vredno. Nerado mi teče pero, kaj teče, saj samo škrtá po papirju! Trda, okorna mi je roka, kakor da ne zmore drugega, kot delati čire-čare. In možgani, kakor da bi jim bil podstavil debelo železno cokljo ter jih vrhutega zavrl še s težko verigo, ne zganejo in ne zasučejo se mi na nobeno plat kar nič. I kaj mi je vendar?

Ah, kaj! Pogled moje duše je uprt danes tja, tja v daljavo; oj, ob podobah v daljavi se mudé danes moje misli; in srce mi je polno,

prepolno sladkega hrepenenja. Ah, vso dušo je prevzelo to hrepenenje pa zajezilo tako pot vsem drugim mislim in čustvom. In tako je moja roka svinčena, odrevenela; pero mi samo škrt po popirju, pa še škrt nerado; in započeto delo je res le započeto in nič več.

Ah, to hrepenenje! Kako čarobne slike mi kaže tam v daljavi! In mile in drage obraze... Oj, in valčki tihe reke Mirne plivkajo in pljus-kajo nalahko, kakor v sanjah... In šentjurski zvonovi, oj kako ubrano in sladko done!...

Doli na Dolenjskem, na jutranjem koncu lepe, solnčne Šentrupertske doline, se izmed gričevja dviga sam zase proti nebu Šentjurski hrib z belo cerkvico na vrhu. Dober četrť ure nazaj od tega hriba leži ob reki Mirni tiha, malo hiš broječa vas Pijavce. V tej vasi stoji dom mojega očeta, tam so moji dragi doma. Oj, in tja je uprt danes pogled moje duše; tam se mude danes vse moje misli; k vam, draga domača vas, sanjavi Šentjurski hrib in tiha reka Mirna, sili danes moje srce z vso močjo. — Kako rad bi gledal mile domače kraje, poslušal sladke glasove šentjurskih zvonov, sanjal ob prijetnem žuborenju in šumljanju tihe reke Mirne o svojih mladih dneh... In hrepenenje moje duše bi bilo utešeno, kadar bi prestopil prag očetove hiše. Oj, saj bi gledal svoje drage od obličja do obličja. Pozdravil bi jih srčno: „K Vam sem prišel z veselim in s polnim

srcem, svat med svate, pozdravljeni!“ In segli bi si v roke, stisnili bi si jih, in srce bi govorilo srcu ...

Dopoldne mineva. Ali se mi res že takoj prvi dan izjalovijo načrti? Li res ne dovršim, kar sem se bil namenil?

Iznova se lotim dela. Toda kakor da je vse okolo mene in jaz sam iz svinca: ne gre, pa ne gre! Pa kako naj nadaljujem: hrepenenje moje duše — tam na jutranji strani solnčne Šentrupertske doline gre njega pot; in kar napišem, govori le o domačem kraju; celo v posameznih črkah, se mi zdi, vidim poteze očetove hiše, slišim tek tihe Mirne, čutim obliko šentjurskih zvonov ... Zaželim si za nekaj ur predustavne dobe in prijateljstva z grajskim pisarjem. Eh, kot prijatelj moj bi mi vendar urezal grajski pisar gosje pero; tako pero pa bi, kajpak, rajše teklo po papirju in delo bi se lepo mirno nadaljevalo ter bližalo dan za dnem svojemu završetku. A želje so le želje, ne pomagajo nič, prav nič. Kaj hočem drugega, kot popustiti začetno pisanje! Zarjavelo pero vržem tedaj na tintnik, vstanem od pisalne mize in odprem duri, da bi stopil na prosto. Pa pomislite, prav v tistem hipu se vsuje celega pol tucata mojih malčkov v sobo: Julček, Jerica, Metodka, Dora, Stanka, Rado, vsi, vsi ... In kar vprek vpije in prosi v eni sapi celega pol tucata, vseh šestero mojih otrok, tako mi vpije in prosi na vsa usta:

„Atek, kdaj gremo v Pijavce? Ali ne veste več, rekli ste: Kadar železnica steče dol, pa pojdemo. Železnica je stekla, kdaj gremo? Oh, recite, govorite, dovolite vendar, da gremo. Najboljše: koj jutri, kvečjemu pojutrišnjem, zdaj so lepi dnevi.“

Začudeno jih pogledam. In nek glas mi reče: „Glej, tudi otroke navdaja ista misel kakor tebe; tudi otroška srca so zahrepenela po domu tvojega očeta; tudi otroci bi radi gledali ljubo domačo vas tam v daljavi, skakali ob tihi reki Mirni in poslušali šentjurske zvonove“.

„Atek, že lansko leto smo mislili iti,“ me opozarjajo otroci, ko jim ne dam odgovora ne tako, ne tako.

Res je, že lansko leto smo mislili iti. Vabili so nas tako lepo, naj že vendar pridemo. Pisali smo tudi že, da pridemo, z novo železnico se pripeljemo. A šlo ni vse gladko: železnica ni stekla ob določenem času, počitnice so minule, in ostali smo doma. Toda zarekli smo se takrat, da druge počitnice gotovo pohitimo v Pijavce.

No, druge počitnice so se že pričele. Danes je prvi prosti dan. In železnica vozi redno. Ni torej nobene zapreke več. Zdaj bi šlo gladko. In kako udobno bi bilo potovati v domačo vas: malo čez poldne bi sedli v Ljubljani na vlak, ob štirih, ko malicajo doma, bi bili že v Pijavcah na očetovem domu. In otroci bi kar po-

sedli k drugim za pogrnjeno mizo in pomagali spravljati božje dari v kraj.

Kako se vse izpremeni na svetu! Kdo je pred leti vedel za mirno našo vas? Menim, da bi tedaj ne imel kaj na prste šteti, ko bi hotel v svojem službenem kraju izvedeti za število onih, ki so sploh kdaj čuli, da je tam ob tihi Mirni, nedaleč od Šentjurskega hriba, mirna vasica z imenom Pijavce. In danes? Stopiš na tem ali onem domačem kolodvoru k blagajni in rečeš uradniku: „Prosim, dajte mi vozni listek do Pijavc“. In nič ne izprašuje uradnik, kje da je ta vas. Kar obrne se, seže po listek, ga preščipne in ti ga vroči. Človeka obide res kar nehote veselje, ko vidi, da tista tiha, mirna domača vas ni več tako neznatna in neznana po širšem svetu.

„Atek, železnica je že stekla, kdaj gremo: jutri ali pojutrišnjem? Že lansko leto smo se bili namenili,“ so me izpraševali in opozarjali otroci vnovič.

„No, kdaj gremo?“ se oglasi zdaj še naša ljuba mama, ki je prišla po otroke. In prijazno se smehljaje je pričakovala tudi ona odgovora.

Resnično sem se začudil. „Kdo je navdahnil vsem ene in iste misli in želje; kaj je naenkrat zbudilo vsem: meni, otrokom in zdaj še mami hrepenenje po očetovem domu, po domači vasi, po reki Mirni, šentjurskih zvonovih?“ sem se izpraševal.

„Atek, železnica je stekla, počitnice so se pričele ...“ so se oglasili zopet otroci. Zdelo se mi je, kakor da so te otroške besede odgovor na moja vprašanja. In sem rekel: „Res, železnica je stekla, počitnice so se pričele — — —.“

„Zdaj ni nobene zapreke več, zdaj pojde gladko, kdaj gremo?“ so začivkali vmes malčki.

„Zdaj ni nobene zapreke več, zdaj bi šlo gladko, pa pojdimo v božjem imenu!“ sem odločil. — „A kdaj? — Kakor najprej moremo, pa odrinemo. Zdaj veste, kako in kaj.“

Vsi smo se razveselili teh besed. Ljuba mamica se je kar na glas zasmejala. Otroci so zaploskali z rokami in zavpili veselo: „Juhej, juhej, v Pijavce gremo, po železnici se bomo peljali!“ In Julček se je samega veselja prekucnil trikrat po tleh, potlej se pa postavil na glavo.

Pri kosilu so začeli otroci ugibati, kaj bi nesli dol v Pijavce, da bi razveselili dedka, babico, tetke (strički so že vsi od doma). Jerica in Metodka sta se zavzeli, da jim napleteta pavolnatih in volnenih nogavic. Julček in Rado sta vstrajala pri misli, da je na vsak način treba kupiti dedku tobaka, babici zrnate kave, tetkam pa predpasnikov in robcev. „Kaj boste pa ve nesle v Pijavce?“ smo vprašali tedaj našo malo Dorico in Stanko. Dorica ni vedela v prvem hipu, kako bi odgovorila. Potlej je pa rekla, da ne morejo biti ne dedek ne babica

ne tetke kake druge reči bolj veseli, kakor takih pipčkov prav rdečih. In sklenila je, da ne dedku ne babici ne tetkam ne nese kake druge reči, kakor take pipčke prav rdeče, ki so na celem svetu najlepši in jih ona najrajši ima. Naša majcena Stanka je pa dejala prstek na ustka, kakor da nekaj razmišlja, za nekaj hipov se je pa odrezala po otročje: „Ješt bom pa nesla v Bavče košalo pa klajčal. Košala bo za mučka, klajčal pa za čuklček. Tetka ga bodo kupili pa vsega meni dali.“

Kajpada, zasmejali smo se temu „bistro-umnemu“ odgovoru prav od srca; a kmalu smo obtihnili; menda je vsak gledal v duhu vesele dni, ki nas čakajo na ljubem očetovem domu.

Za nekaj časa vpraša Jerica: „Pa bodo tudi mama od babice prišli iz Novega mesta v Pijavce, kaj?“

„Saj res, pisati jim moramo. O, pridejo, pridejo, saj zdaj lahko, ko je železnica“, je odgovorila naša ljuba mama.

„Le pišite, da gotovo pridejo. Oh kako lepe reči vedo pripovedovati babičina mama; poslušala bi jih noč in dan“, je rekla zdaj Metodka. Nato pa so silili vsi v mene in mamico s prošnjo: „Pišite, pišite prababici v Novo mesto. Gotovo naj pridejo; morajo priti! Recite, da jih bomo prav pazljivo poslušali in prav radi imeli.“

„Dobro, bom pa pisal tako“, sem obljubil. Pa slišite, ali ni to slepo naključje: Še tisti dan

smo dobili od očetove hiše vabilo, naj vendar že enkrat pridemo dol; obenem so poročali, da je ljuba prababica že teden dni v Pijavcah in nas tudi ona, kakor vsi drugi, pričakuje z odprtimi rokami.

Kaj smo hoteli še čakati? Koj drugi dan smo se odpravili na pot in se odpeljali z železnico še mi za prababico v ljube Pijavce.

* * *

Zdaj smo že tretji teden na očetovem domu — v dragi domači vasici. Ljubo doma, kdor ga ima! Nam se zdi, da smo v nebesih. Jaz res nisem mislil, da imam tako dobre starše, babico in sestrice! Žal, da še bratov ni več doma. Oj domača, mirna vas, kako si nam draga in mila; in šentjurski zvonovi, vsi mislimo, da jih res ni, ki bi ubranejše in slajše peli; in pa tiha reka Mirna, nam se zdi, da ni lepše vode na celem božjem svetu . . .

Ko smo bili včeraj pri mizi vsi najboljše volje, se naenkrat dvigne prababica, prime našo Jerico za roko ter jo postavi sredi sobe, rekoč: „Kar tukaj ostani, dete moje.“ Poleg Jerice je morala stopiti nato naša mama, potem v vrsti dalje dobra mama iz Pijave, in k nji se je na posled postavila preljuba prababica iz mesta. Tako so stali sredi hiše v vrsti drug poleg drugega zastopniki štirih rodov: hčerka, mati, babica (stara mati) in prababica (prastara mati); prva

otrok v nežni mladosti, zadnja čestita starka, ki je že zdavno videla Abrahama, kakor pravimo, in nosi že osmero križev na svojih plečih.

„Ho, le pogledjte“, izusti tedaj prababica vsa srečna. „Kaj nisem že stara ko Eva in vendar še živim? Pomislite, že četrti rod gledajo zdaj moje oči; tej-le mali Jerički sem jaz že — čudite se — prastara mati, in ona je moja ljuba pravnučka! O Bog, kako naj te vredno zahvalim za milost, da si mi dal učakati to srečo!“

Prababici so od ginjenosti zaigrale solze v očeh. In je vzdignila tresočo se roko ter blagoslovila svoj zarod. In meni se je zdelo, da poljublja zahajajoče solnce zemljo in jemlje od nje slovo, prepuščajoč mlajšim solnčkom in zvezdicam svojo oblast in čast . . .

Kakor ima prababica rada nas vse, ali najbolj k srcu prirastli so ji vendar-le njeni ljubčki, naši malčki: Julček, Jerica, Metodka, Dorica, Stanka in Rado. Vedno bi jih gledala in božala. Oj, in kako jim je dobra; kar se le umislijo ti mali paglavčki sitni, vse jim stori. Kaj rada jim tudi pripoveduje povesti.

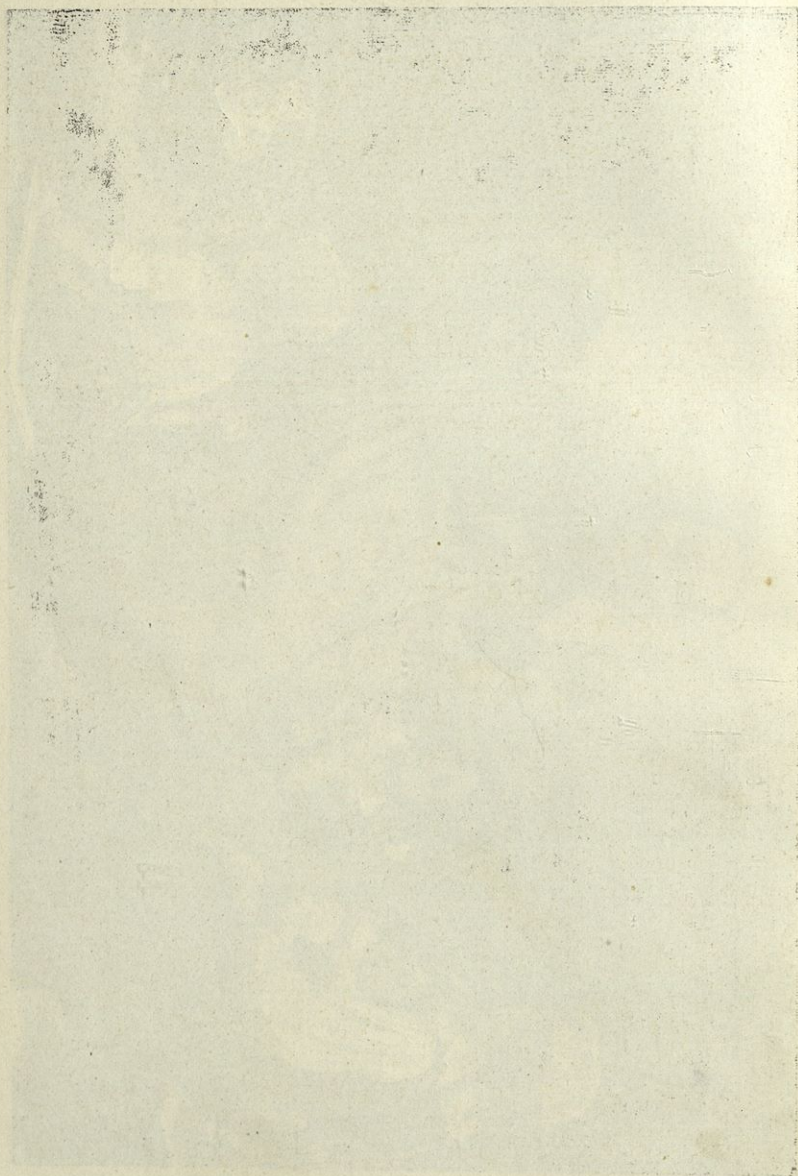
Ne vem, kako je to, tudi jaz tako rad poslušam prababičine povesti. Delo, ki ga prvi dan počitnic nikakor nisem mogel nadaljevati, je bilo na očetovem domu dovršeno ob tednu, še nekoliko preje, hvala Bogu. Druge moje pisarije pa niso nujne. In tako utegnem zdajpazdaj stopiti na vrt in neopažen poslušati, kar vneta

in zgovorno pripoveduje ljuba prababica svojim pravnučkom. Dozdaj se mi je več njenih povesti tako lepih zdelo, da sem si jih zapomnil in zapisal. Upam, da bodo ugajale tudi tebi, ljuba slovenska mladina.

Kaj bo neki danes pripovedovala? Glejte, že so vsi malčki zbrani okrog nje, razen Julčka, ki se je peljal z dedkom po deteljo za krave. Jerica in Metodka sedita vsaka na svojem stolčku pred hišo in pleteta nogavice; ko bo odprla prababica usta in jela pripovedovati, bo brezdvomno počivalo njuno pletenje. Rado se je stisnil k Jerici; njegove oči kažejo, da bo verno poslušal. Dorica, no, ta je pa že morala zopet s svojim rdečim pipčkom kopati jamice tam za dvorom in nalivati vanje vodke, da bi ne bile žejne piške in račice; pa vodka v Doričinih jamicah je pojila le zemljico, prav nič je niso popile piške in račice, čeprav ni mogla Dorica tega verjeti. Tam za dvorom se je torej morala tudi danes muditi in kakor vselej, tudi to pot je zadnja prirancala in prisopihala bliže. Glejte jo, tja za klop se je spravila. Majhna je še, komaj ji kuka glavica iznad naslonila; pa bo že zrastla, saj rada je in spava trdno ko polh. — In Stanka s punčko v naročju? O, njo pa še vedno zanimajo, bolj ko vsaka druga reč, žive igračice, dve mladi muciki, ena v košari, druga poleg nje. O, mala Stanka se bo igrajučkala z muckama tudi tedaj, ko bo prababica

Prababica pripoveduje . . .

pravila povesti. Pa tako se zdi prav prababici. Kaj se hoče, no! Seve, majceno je še v Stankini glavici, majceno . . .

Zdaj si je prababica nekoliko popravila na stolu, se oprla z levico na palico, desno roko pa povzdignila, kakor gospod na prižnici, in začela je pripovedovati. Otroci, ki so že nestrpno čakali, so napeli zdaj ušesa. Vse je kazalo, vse je govorilo: Prababica pripoveduje . . . Tudi jaz sem stopil tedaj na vrt, sedel mirno v senco košate jablane in poslušal prababičine povesti.

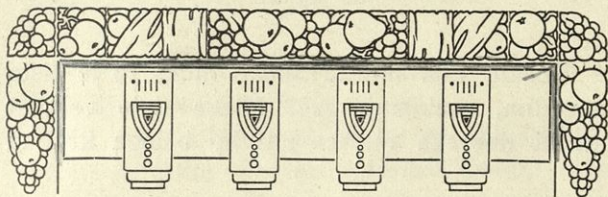
Oh, kaj bo, ko bo treba zopet nazaj! Težka bo ločitev, to vem. Pa če tudi gremo, saj še pridemo; zdaj ni nobene zapreke več, zdaj gre vse gladko: nova železnica nas zopet popelje v ljubo domačo vas. In zopet se bomo gledali z obličja v obličje in srce bo govorilo srcu. In zopet bomo poslušali premilo doneče šentjurske zvonove in gledali v tiho šepetajoče valove sanjave Mirne. Samo prababica, Bog ve, če še kdaj pride v Pijavce! O, da bi se še ne utrnila njena zvezda tako kmalu! A kadar se to zgodi, ah, takrat bodo zadrhtela naša srca in zaplale naše duše. Radi, tako radi imamo preljubo prababico; kdo bi je ne ljubil? Pa ne mala tolažba nam bodo takrat njene povesti, ki si jih bomo pravili, spominjaje se njene ljubezni.

Ko pišem te-le vrstice, so se približale zopet velike počitnice. Oj, in zvezdica se ni še

utrnila, prababica še živi, in letos gremo spet v Pijavce. O-o! Zopet bomo poslušali prababičine povesti! Gotovo zanimajo tudi vas, ljubi slovenski otroci, prababičine povesti. Nate jih kar po vrsti, kakor sem si jih zapomnil in zapisal. In če so vam všeč, mi kar sporočite pa vam napišem še one, ki nam jih bo letošnje počitnice pravila. Mhm, pa še prav zares, samo pišite, da vem.

O, ohrani nam, mili Bogec, preljubo prababico še dolgo vrsto let!

Dve mucki.

Trška slika.

Zakaj sta si prijateljici, ali naj povem?

Kajpak, zato sem vzel pero v roko! Če bo mucka huda, pa naj bo, jaz ne morem pomagati. Naj pa gre in ulovi miško ter na miški ohladi svojo jezico. Če bo pa Micka huda, no, to bo že malo bolj sitno; vendar pa znam tudi nji prav svetovati. Res da ne pojde, da bi miško ulovila in si na nji ohladila jezico: za miške Micka nikakor ne mara, to je res; a mara pa tem bolj za mucko, to je pa tudi res, pa še prav zares! Zato pa: če bo huda Micka, kar mucko si naj ulovi in vzame jo naj v naročje, pa bo pozabljena vsa jeza in jezica.

Tako, zdaj pa že smem razodeti, zakaj sta si prijateljici Micka in mucka. Če bo pa le kaj jeze ali jezice, eh, nič hudega, saj ta se ohladi! In tako ne more biti ne na tej, ne na oni strani kake škode.

Zakaj ima mucka Micko rada, to je čisto navadna, vsakdanja reč. Micka daje večkrat mucki dobrega mlekca piti in belega kruhka

Dve mucki . . .

jesti; tudi se rada igrajčka z njo v sobi, kjer sta vsaj včasih, če zdaj ne več, obe skupaj zaspančkali kar na golih, trdih tleh. No, to je vse! Kaj ne, čisto navadna, vsakdanja reč.

Zakaj pa ima Micka mucko rada, to pa ni čisto navadna, vsakdanja reč.

O, včasi ni marala Micka za mucko! To je bilo še tedaj, v onih žalostnih časih, ko je nje atek — pomislite! — rajše vzel mucko v roke, kakor pa njo, svojo edino hčerko, ki je večkrat še pogledati ni maral, o — o! — Pa zakaj?

Vidite, stvar je ta-le: Mucka se je vedno rada umivala, brisala, snažila in čistila, zato pa je bila vedno čista, snažna in čedna, da se je morala vsakemu prikupiti. Pri Micki pa je bilo ravno narobe: Ni se rada umivala, brisala, sploh snažila in čistila; posebno pa se ni marala umivati. Ovbe, to so bili vsi križi dol, to je bilo vselej hudo, kadar jo je bilo treba zopet umiti! Drla se je in vpila na vse pretege, kakor da bi jo kdo živo iz kože deval; in tolkla je okolo sebe in brcala, kakor da ima mevlje zašite v pêti, na podplatih in pod mazinčkom. Kajpak, mamica ni dala prav nič ne na nje brcanje in zbijanje, ne na nje jok in stok. Vse zaman, umita je morala biti! In tako je bil vedno ves nje odpor čisto brez vsacega haska. Toda pomislite: Komaj je bil „koštrunček“ mali umit, je bil že zopet ves umazan in grd in črn kakor kak zamorček. Na ličecih, za ušeskoma, na nosku, pod noskom — povsod je bila Micka koj zamazana in grda. A umazane in grde pa ni maral nje atek v naročje jemati; rajše je

imel mucko, čedno, čisto in snažno, jo klical, božal in se igral z njo; Micke, umazane in grde, oh, pa še pogledal ni več! In to je bilo za Micko tako hudo! O to so bili žalostni časi tedaj! Ah, vsa nesrečna je bila takrat Micka! ...

Glejte, in mucka je bila, ki se je zavzela, da mora teh žalostnih časov konec biti! Vedela je predobro, da si je vse nesreče kriva pač Micka sama; če bi se ona rada umivala, pa bi jo nje atek rad imel in jo jemal v naročje in ona bi bila srečna. A Micka se nerada umiva; vedno je vsa grda in umazana, da je atek še pogledati ne mara; in zato je žalost v hiši; zato so žalostni časi, zato je Micka vsa nesrečna. A tega mora konec biti, tako se je zavzela mucka! Kaj torej storiti?

Ko bi se moglo zvedeti za vzrok, zakaj Micka vselej joka, kadar jo umivajo, pa bi tisti vzrok mucka odpravila in vse bi bilo dobro.

To je bila pametna, modra misel mlade mucke.

Noč in dan je zdaj razmišljala, zakaj da joka vselej Micka, kadar jo mama umiva. Ugibala je in ugibala, ali kaj pravega le ni mogla pogoditi. Naposled se je vendar posvetilo v v mačji glavi. In to, kar se ji je posvetilo, se je zdelo mucki čisto verjetno in brez dvoma tudi resnično. Micka namreč joka zategadelj, kadar jo umivajo, ker ima njena mamica človeško roko, oj človeško roko, veliko in trdo, pa preveč

pritisne z njo po Mickinih nežnih ličecih pri umivanju. Rekla je mucka: „O, ko bi imela mama tako roko kakor jaz tačko, majhno in mehko, pa bi Micka ne jokala, kadar jo umivajo.“ Tako je rekla mucka ter sklenila, da bo vselej, kadar bo Micka zopet umazana in grda, ona s svojo majhno in mehko tačko umivčkala dekletce. In ko je tako sklenila, je pa stekla v sobo. In v sobi je zagledala Micko, vso umazano in grdo, ki je spančkala v mehki beli postelji. Ni je hotela mucka buditi. Skočila je na stolček, počenila gor pa dremaje čakala in gledala, kdaj se Micka prebudi.

Pa je že moralo tako biti. Komaj se je mucka dodobra spravila na stolček in malo podremavsala, kar je odzunaj nekaj strašno zaropotalo. Micka se tedaj prebudi, mucka pa skoči k nji na mehko belo posteljo in ji reče: „Kako si umazana, umivčkala te bom!“

Micka, ki je bila čisto budna, a je še ajčkala v mehki beli postelji dalje, se je posmejčkala mucki in ji odgovorila: „Saj nimaš rokice, da bi me mogla umivčkati!“ A mucka ji zavrne: „Te bom pa s tačko, viš!“ In je dvignila svojo majhno in mehko tačico.

Je pa dejala spet Micka: „S čim me boš neki umivčkala, saj nimaš vodke!“

„Bom pa pljunčkala na ličece, pa se bo umilo,“ je pojasnjevala mucka z vzdignjeno tačico in jako resno.

„Saj nimaš mila? Brez mila pa ne gre z mojega noska stran, je ugovarjala Micka.

„Bom šla pa vun po beli snežec in ti bom z belim snežcem umivčkala nosek“, je pravila in zatrjevala mucka z vso resnobo ter privzdignila in pokazala obe svoji mali in mehki tačici.

„O, pa brisalke nimaš! S čim me boš neki brisala?“ se ji je muzala Micka, ki ji še na kraj pameti ni hodilo, da bi mislila mucka resno. Mucka je pa rekla: „Saj imam jeziček! Te bom pa z jezičkom lizala, pa se bo pobrisalo in posušilo.“ Tako je torej rekla mucka. In nič ni čakala več, kaj se bo spet umislilo in ji odgovorilo dekletce, temveč kar skočila je Micki na ramo ter jo začela umivati po ličecih, za ušeskoma, na nosku in pod noskom. Z gobčkom je dežek delala, s tačko umivala, z jezičkom pa brisala in sušila. In če ne bo šlo vse proč z noska ali spod noska, pojde pa vun po beli snežec in bo še z belim snežcem umivčkala...

Micka se je branila, a mucka ni odnehala. Micka je jokcala, mucka pa jo je tolažila: „Samo malo še potrpi, kmalu, kmalu boš umita.“ Micka je začela javkati in vpiti: „Av, av! Boli, boli!“ — „Kaj bi jokcala, saj te nič ne buba; lej, moja tačka je majhna in mehka in nič ne pritisne; in ti boš lepa in zala, da te bo atek zopet rad imel in ti prinesel cukrčka, aj sladkih bonbončkov, hm hm!“ je odgovarjala mucka.

Pa Micka je le vpila in javkala kar naprej: „Boli, boli! Av, av!“

Naglo je morala mucka končati svoje opravilo, ker je Micka le javkala in vpila. Je pa pritisnila tedaj nekolikokrat bolj krepko s tačico po ličecih, po nosku, pod noskom in za ušeskoma. A ko je tako bolj krepko pritisnila s svojo malo in mehko tačico, so ji pa ušli ostri krempeljčki izpod mehke dlakice ter se globoko zasadili v nežni mesek Mickin — — —

„Av, av!“ je zatulila zdajci Micka vsa iz sebe, brenčala, se otepala in brcala ter se grabila za ličece, nasek, za ušeska. A iz ličec, iznad noska, izpod noska in izza ušeskov so se ji zaeno zasolzile rdeče kapljice gorke krvce njene. „Av, av!“ je tulila in brenčala pa butala ježno mucko od sebe in klicala mamó na pomoč...

Ko je prihitela mama k Mickini posteljci, mucke že več ni bilo v sobi; ustrašila se je bila gorke krvce na dekličinem obrazku, kamor so se ji bili zasadili ostri krempeljčki, tako zelo, da je plaho pobegnila.

„Kaj pa ti je, kaj pa ti je?“ je zavpila v skrbeh mamica, ko je zagledala svojo ljubo hčerko v krvci. In Micka je odprla usteca in pravila v svoji žalosti in bridkosti: „Oh mamica zlata, poslušajte me! Lejte, mucka mi je skočila na ramo ter me umivčkala. Po ličecih, za ušeskoma, na nosku in pod noskom me je umivčkala. Z gobčkom je dežek delala, s tačko me

je umivčkala, z jezičkom pa me brisala in sušila. Pomislite, z muckinim jezičkom, ostrim in grapavim, da me je kar ščemelo in me še sedaj ščemi, kakor da bi mi kdo kožo otiral. Jaz sem vpila: „Boli, boli!“ a mucka je pa le brisala in sušila kar naprej. In ko me je umivčkala z malo in mehko svojo tačko, so se ji pa odprli krempeljčki, av, njeni ostri krempeljčki in se mi zasadili globoko v mesek, av, av, av!“

Mamica ni vedela, ali bi se smejala zaradi nenavadnega dogodka, ali jokala zaradi krvce, ki se je še vedno solzila Micki po obrazku. Je pa rekla, tako je rekla: „No, hčerka moja, ali ne znam jaz lepše umivati kakor pa mucka, kaj?“

Micka si je zakrila z ročicami obrazek in zajokcala: „Oh mama!“ Potem pa se je oprijela mamine roke, jo pritiskala na gorko svoje srčece ter iznova zajokcala in zaihtela: „Oh mama!“ In tako vdano in ljubeče je gledala mamu, kakor da ji hoče reči: „O lepše, stokrat lepše kakor mucka znate Vi umivati...“

Drugi dan je kazal Mickin obrazek polno malih prask in lahnih brazgotin, ker so se tam, kjer je potegnil muckin krempeljček, naredile tanke hrastice. Pa preden je minilo deset dni, so izginili sledovi muckine tačke popolnoma. Takrat pa je zopet rekla Mickina mamica: „Hčerka moja, ali ne znam jaz lepše umivati kakor pa mucka, kaj?“

Porednica, nikar!

Micka je prikimala. In kadar je bila poslej umazana, je vselej stekla v kuhinjo ter prosila rajši mamico, da jo je umila, kakor pa da bi jo še kdaj mucka, ki ima sicer malo in mehko tačico, a tudi ostre in skeleče krempeljčke.

Micka je kmalu uvidela, da ni tako hudo, če jo mamica umiva; privadila se je vodki čisto in zdaj se že sama umiva, pa še prav rada.

Enkrat je pripomnila mamica: „Micka, lej, koliko časa bi se še ti bala vodke in bi se jokcala, ko bi te mucka ne bila nikoli umivala!“ Micka ni rekla na to nobene besede, ampak prav hvaležno je pogledala mucko, ki je na stolčku sedela in si brisala s tačkami gobček in brkice pa z glavo zdajpazdaj počinkala, češ: Res je to, res, kar je zdaj mamica pripomnila! — Tedaj pa so se vrata odprla in v sobo je stopil atek. „O moj srček!“ je vzkliknil veselo, ko je zagledal lepo umito hčerko svojo, ter jo vzdignil in stisnil k sebi. In potem je sedel na stol, ujčkal vso srečno Micko ter ji pel in žvižgal prav lepo, kakor da bi si bila že od nekdaj najboljša prijateljca.

„Vidiš, kako te ima atek rad, ker si lepo umita!“ je opozorila Micko mamica. Micka je od same sreče zamižala in zaplosknila z ročicami. Potem pa je vzdignila ročice in zaprosila: „Atek moj, še mucka naj pride k nama, sem v moje naročje.“

„Kaj jo imaš rada?“ je vprašal atek.

„Mhm! Pa še kako!“ je odgovorila Micka.

„Pa kako to? Ta te je vendar opraskala tedaj, ko te je umivala?“

„To že! Ali ko bi me mucka ne bila nikoli umivala in opraskala, pa bi tudi jaz ne bila nikoli tako srečna, kakor sem danes, ko me imate Vi, atek, zopet radi.“ — — —

No, ali zdaj veste, zakaj ima Micka mucko rada? Kako pa, da veste! Pa tudi to zdaj spoznate, kakopak, da to ni čisto navadna, vsakdanja reč, zato pa vredna, da se otme pozabnosti in se zapiše, pa če se tudi zjezita zategadelj obe, Micka in mucka.

Prav zdaj je priskakljala Micka z mucko v naročju k meni in me vprašala: „Gospod, kaj pišete?“

„O Micki in mucki, kakor sem že enkrat rekel,“ sem ji odgovoril.

„Pa komu pišete?“ je zopet vprašala.

„Komu? Ljubim otročičkom širom slovenske domovine.“

„O le pišite,“ je dejala. „O le pišite“, je dejala ter naročila: „Pa povejte tudi, da imamo pri nas še tisto mucko. Pa da naj kar k nam sporoče, če bi bila kje še kaka taka Micka, ki se nerada umiva in se vselej jokca, kadar jo mama umivčkajo. Pa da jim pošljemo mi našo mucko tja, pa bo kmalu vse dobro, mucka zna dobro umivčkati, ho!“

„Pa bi dala ti mucko drugam, daleč kam?“
jo vprašam.

Micka pogleda mucko in odgovori: „Nikamor, nikamor je ne dam!“ Potem pa se je naglo okrenila ter zbežala z mucko domov. Doma pa dolgo ni izpustila mucke iz rok. Menda se je bala, da bi ne prišel oddaleč kdo ter ne odnesel ljube živalce kdovekam...

Poglejte še enkrat Micko in mucko! Ali ni res, da se imata radi? I seveda, kako pa! Mickina mamica večkrat govori: „Pri nas pravzaprav nimamo več Micke, ampak dve mucki.“ Če ju prav pogledamo, pa bi skoraj rekli, da je res tako. Da, dve mucki imajo! Ampak obe lepo umiti in ljubki, da bi ju človek kar gledal! Kaj ni res?

V hudih dneh.

Iz življenja izpod Dobrče.

Moj Bog, koliko trpé nekateri ljudje na svetu! Nepretrgana veriga težav in bridkosti je njih bedno življenje. In vendar, kako malo zahtevajo ti trpini od življenja, pa še tega malega ni! In če jim da dobra roka to malo — skorjico kruha, — koliko hvaležnih vzdihov se jim izvije iz prsi za to skorjico; koliko hvaležnih solz prelijejo ob tej skorjici!

Mnogo, mnogo je trpela tudi ona — uboga Marijana, ki je bivala s svojo družinico v napol podrti koči za vasjo . . .

Štiri stene v koči, stara miza v kotu, ob nji dva trhla stola in pa siromašna, preperela postelj ob peči, — to je bilo vse, o čemer je mogla reči Marijana: moje je! No, in pa otročki: Jožek, Anka, Tonček, Minka, — eden za pečjo, drugi za mizo, ta v zibelki, oni v naročju, — ti so bili tudi njeni! . . . O živelo se je do slej, živelo, kakor se je moglo in znalo; saj Marijana ni vedela, kaj je dobro na svetu; v

trdem je odrastla in ni zahtevala več od življenja kakor skorjico kruha; a v zadnjem času niti tega ni bilo, niti skorjice kruha ne!... Mnogo je trpela tedaj, mnogo, uboga Marijana...

I.

Iz naše vasi jih gre vsako leto nekaj na Gorenje Štajersko, da si ondi s tkanjem prislužijo kak krajcar. Tudi kočar za vasjo, Marijanin mož, je hodil leto za letom v one kraje tkat. S solzami se je vselej poslavljal od ljube družinice, oh, saj jo je ostavljal v bedi; in s solzami je pisal potem pisma iz štajerske dežele. Ko pa je prislužil tamkaj nekaj krajcarjev, jih je jel preštovati, češ, ali je vredno ali ne, da jih že pošlje domov. A ko se je zopet živo domislil, da brez teh krajcarjev ne more živeti družinica doma, najsi se še tako peha in bori za vsakdanji kruhek, je spravil te krajcarje, ta drobiž, čeprav ga ni bilo mnogo, naglo v žep ter se urnih korakov odpravil na pošto, rekoč: „Nekaj že bo, nekaj, za prvo silo!“...

In ko je priromal ta denar, ti krajcarji, domov, ko jih je prinesel stari pismonoša, tedaj se je globoko oddahnila kočarica Marijana. „Hvala Bogu, da je poslal!“ je vzdihnila hvaležno, „hvala Bogu, da je poslal!“ Na to niti mislila ni, da je bil že skrajni čas. Nje izmučeni obraz se je tedaj vzradostil, nje otožno oko je

gledalo tedaj zopet veselo v svet. Kolovrat, ki je skoro neprenehoma brnel v koči, je za trenotek zaustavila in zaklicala z oveseljenim glasom: „Pridite, pridite, otročiči! Oče, naš dobri oče so poslali!“ . . . In otroci so prihiteli ter, zagledavši denar na mizi, klicali veselo: „Oče, naš dobri oče so poslali!“ . . . V očeh uboge družinice so zaigrale solze. In te solze, te vroče solze, tudi te so klicale: „Oče, oj dobri oče so poslali!“ . . .

Takó je bilo druga leta, a to leto pa še ni poslal kočar za vasjo. „Bo že záme, bo?“ je povpraševala dan za dnem starega pismonoša Marijana. A ta je zmajeval z glavo in dan za dnem tolažil kočarico: „Jutri bo, jutri, Marijana!“ . . . Pa prišel je jutri, tretji, četrti dan . . . cel teden, dva . . . a stari pismonoša je še vedno zmajeval žalostno z glavo in tolažil siroto Marijano: „Jutri bo, jutri, Marijana!“ . . .

„Ni še zaslužil, ni še zaslužil!“ je vzdihovala potem Marijana in tolažila Tončka, Minko, Anko doma: „Jutri bo prinesel, jutri, stari pismonoša!“ A na ta jutri naposled že niso več upali, ne ona ne otroci . . .

In prišli so dnevi, prišli, da Marijana že ni imela kaj deti v lonec. Zadnji prah moke je že iztrepala iz predalnika, da je mogla skuhati otrokom borno kosilce, sama pa ni zavžila skoro ničesar. Pa stopi tedaj k sosedi in potoži: „Oh, še zdaj ni poslal!“

— „Še ne?“ se začudi ta, potem pa začne: „Veš, táki so možje, taki! Lej, ko so enkrat preko naših gorâ, pa smo jim domači deveta briga; le prehitro pozabijo na dom in otroke! Viš, taki so, taki ti možje!“ —

Marijani se stori bridko pri srcu; najraje bi se bila na glas zjokala, ko je čula sosedo govoriti takó trdo, takó brez srca. Pa vendar reče mirno, a otožno: „Zaslužil še ni, zaslužil, naš, ljuba soseda!“ In nató potoži še enkrat: „Oh, rečem ti, preljuba soseda, hudo je, hudo!“

— „O hudo, hudo, posebno tebi, ko imaš celo kôpo otrok! Pa kaj hočeš? — Potrpeti je treba, potrpeti, Marijana!“

„Pa meni je zeló, zeló hudo, soseda; že ni kaj v lonec deti!“

— „O, verjamem! Veš, saj se še pri nas kaj tacega primeri, kaj bi se pri tebi ne, sirota! Toda vedi, Marijana, vsaka reč samo nekaj časa traja; ne bo dolgo, le verjemi, pa se bo premaknilo in presukalo na boljše tudi pri tebi.“ —

Marijana obmolkne. Kaj bi še tožila, saj nič ne pomaga! Poslovi se od sosede, ki je neče uméti, in odide v svoji žalosti . . .

Zopet je zaropotal kolovrat. Kolo se je vrtelo naglo, naglo, da je močno brnelo v koči. In izmed izdelanih, velih Marijaninih prstov se je sukala in vila nit za nitjo, iz njenih oči pa so kapale solze, ki so klicale proseče v

nebo: „Usmili se me, usmili! . . . Zaradi otrok se me usmili, usmiljeni Oče nebeški!“ . . .

Oh, kolikrat je že mislila, da ne more več, da so njene moči preslabe, da bi še vrtele kolo: a ko ga je pričela zopet in zopet vrteti, je zopet in zopet dobila novih moči. Vsakokrat, ko je sedla h kolovratu, so jo res obhajale izprva slabosti, toliko da ni omahnila, s stolca; a pozneje jih ni čutila več, in kolo ji je teklo kar samoodsebe. A kadar pa je ustavila kolo, se je morala oprijeti za stolec ali postelj, da se ni zgrudila od slabosti. Sirota ni imela več skorjice za otroke, kaj še zase! Náse sploh niti mislila ni; sama že tri dni ni imela gorkega v ustih! . . .

„Brrr . . . brrr . . . brrr . . .!“ je brnelo kolo brez prestanka. Tedaj pa se oglasi Anka s peči: „Mama, kluha, kluha!“

— „Kmalu, kmalu, ljubka moja! Še to-le povêsmo spredem, potlej pa hajdi s prejo h Po-gačarjevi materi. Velik kos kruha nam bodo odrezali mati, in ves bo tvoj, ljubka moja.“

Marijana je še hitreje vrtela kolo, Anka pa še glasneje prosila, kajti same besede materine ji niso mogle utešiti glada: „Mama, lacna! Kluha, kluha!“

Je pa pogledala Marijana sinčka, ki se je učil za mizo, in rekla: „Tonček, pusti, pusti knjigo, pa zamoti Anko!“ — Tonček je zaprl

knjigo, poiskal podobico iz molitvenika in jo kazal Anki, da jo zamoti in utolaži.

Anka gleda, gleda podobico. A za nekaj časa začne zopet prositi — lakota je hud birič: — „Kluha, kluha, mama! Lacna, hudo lacna!“ — „Tonček“, reče mati, „pojdi, pojdi z Anko na vas. Tam se poigrajta. Kmalu bo spredeno. In potlej boste jedli zopet kruhek, dobri kruhek dobre Pogačarjeve matere.“

Tonček je spravil jokajočo Anko s peči, ter jo prijel za roko, da odide z njo na vas. A preko praga ne more; nekaj teži mlado njegovo dušo. Stopi pred mater. Pogleda jim v oči, aj, v te solzne oči, pa reče, tako reče: „Mama, rad grem, kamor hočete, in rad storim, kar hočete, samo jokajte nikar!“ Pa mama rekó: „Le naglo stopi, le naglo stopi, moj otrok, z Anko na vas“ . . .

Tako so rekli mama, pa zrlí nepremično v delo, v vreteno in prikrivali bolest . . .

Tonček je žalosten odšel z Anko na vas, mami pa se je ulil tedaj potok solza po raz-oranih, bledih licih . . .

II.

Tisto popoldne je mladi Pogačar ravno zaprezal konje, da bi šel v gozd po hlode, pa zagleda kočarico Marijano prihajati. Nesla je velik jerbas preje na glavi. „He-hej, Marijana!“ zavpije Pogačar, čudeč se. „He-hej, ti pa, ti!“

zavpije. „Čimbolj prihajaš v leta, čimbolj se staraš, tem pridnejša si, tem gibkeje so ti roke! Saj si še-le vzela predivo, pa je že spredeno, pa ga že vračaš!“

— „Moram, moram!“ reče Marijana z otožnim glasom; „otroke imam, jesti pa nič; treba se je podvizati, treba; saj še takó ni kruha pri hiši, ne moke, ne krompirja, ne nič; nimam kaj več v lonec deti!“

„Sevé, sévé! Toliko zob, to kaj pohrusta“, prikima možak pa veli: „Kar v vežo zanesi!“

Marijana zanese v vežo in položi jerbas na mizo. In ko so ji odvzeli prejo, se je zopet prikazala pred hišo. „Matere pa ni doma, je šla v hribe“, je rekel takrat gospodar. „Pa ko pride domov, bosta že napravili, kakor je prav, in boš dobila, kar ti gre. Jaz — saj veš — jaz se ne razumem na take reči.“

Marijana se prestraši. „Tak tako“, izusti brez misli. Potem pa potoži: „Pa hudo se mi godi, hudo!“

„Kaj ti še ni poslal mož?“

— „Še ne!“ —

„Lej ga, lej ga, kaj pa misli, da ne pošlje; saj vé, da si v potrebi!“

— „O, v potrebi, v potrebi, pa še v kakšni!“ —

„Dandanes je res hudo na svetu, za kmeta še najhuje!“

— „Je že res, a kmetje imate vsaj kruha, ki ga drugi nimamo!“ —

„Pa črnega, Marijana, črnega in pustega, da se Bogu smili! Beli gre za gosposko, veš, za tisto gosposko! E, da je tako!“

— „O, kako bi bila jaz Bogu hvaležna, da bi imela črnega, ovsenega ali pa iz otrobij pečenega; a niti tacega ni pri koči!“ —

„Le potrpi, bo že bolje“, reče Pogačar in sede na voz. „Mati pride k nedelji domov, pa se oglasi takrat, Marijana; vse boš dobila, kar ti gre, in še več.“

— „Ali danes ni mogoče, jaz sem v hudi, hudi stiski!“ —

„I, bi že bilo, ne rečem, da bi ne bilo; a jaz se ne razumem na take reči, saj sem ti že povedal!“

Tako je rekel in pognal konja. Marijana je pa še nekaj časa stala pred hišo kakor brez uma, potem pa krenila h koči . . .

A v kočo ni stopila. Brez kruha ni mogla noter. Le k oknu je stopila in prisluškala, če se je zbudil Jožek.

Vse tiho!

„Še spi“, reče. Nato potegne s predpasnikom preko oči in odhiti naglih, toda negotovih korakov nad cesto k Strdenki, ki je tisti čas pekla kruh na prodaj.

III.

O kako lepo je dišalo po svežem kruhu pri Strdenki! Oslabelo Marijano omami ta prijetni duh. Omahne na klopico, da se ji ne zvrtil v glavi in da ne pade na kamenita tla v veži.

Vrata se odpro, in iz sobe stopi debelušna Strdenka. „Si vendar enkrat tudi ti prišla k meni po kruh“, začne. „Lej, velike hlebe pečem in okusnega, da nikjer tacega. Pravijo, da ne dobe v znanju boljšega. In vsi hodijo ponj, le tebe še ni bilo.“

„O mati Strdenova! Denarja ni, denarja! Moje roke ne zaslužijo veliko; pa še tistega, kar zaslužim, mi ne dajo ljudje! Oh, usmilit se me, v veliki potrebi sem!“

— „Kaj, ali še ni poslal?“ —

„Oh, še ne!“

— „Pa kaj je kaj pisal?“ —

„To pa, to! A toži, da letos ni zaslužka.“

— „Pa si prišla po kruh, kaj, Marijana?“ —

„Da, po kruh!“

— „Pa imaš denar?“

„Oh, mati Strdenova, usmilit se me; v nedeljo Vam prinesem za hlebec, ko pride Po-gačarica iz hribov domov, imam že zaslužen o na preji pri nji.“

— „O saj ti ga bom dala, kolikor ga boš hotela, samo v nedeljo pridi; danes je že ves razprodan, do nedelje ga bom pa spet na-pekla.“ —

Marijano čudno pretresejo te goljufne besede. „Lepo Vas prosim“, reče, „vsaj pol hleba mi ga dajte, v največji potrebi sem!“

„I saj bi ti ga dala, pol hleba bi ti upala, a mi je ves pošel, verjemi!“

— „Mati, vsaj za pet krajcarjev mi ga dajte, za božjo voljo Vas prosim!“ —

„Ne morem!“

— „Pa vsaj za dva krajcarja! Prosim Vas, kakor se Boga prosi!“

„Ne dam! — Za denar hodi drugam ponj, na posodo pa k meni pride!“

Marijana povzdigne roke pred Strdenko in v joku zaprosi obupano: „Vsaj za dva krajcarja!“ Toda Strdenka zavpije razluten: „Tam so vrata, poberi se!“ in potisne siroto Marijano na cesto ...

IV.

Drugo jutro po teh dogodkih se je bližal po stranski stezici v vas vsem dobro znani berač z leseno nogo. Klicali so ga za Nemaniča. Na prsih mu je blestela vojaška svetinja, v roki je pa držal — kakor vselej — rožnivenec in molil „za vse dobrotnike“. Zavije jo h koči za vasjo.

Prišedši do koč, jo meni ubrati naprej, posebno še, ker vidi vežna vrata priprta; kar mu počí na uho zamolklo, pridušeno vzdihovanje in jok in molitev vmes; zato stopi k niz-

kemu okencu in pogleda v kočo. Kaj zagledajo beračeve začudene oči? Uboga kočarjeva družinica — Tonček z Anko, Marijana z Jožkom in Minko v naročju — kleče vzdihuje pred podobno Križanega . . .

„Kaj pa to, kaj pa to?“ zaklepečejo beraču čeljusti, kakor takrat na vojski, ko se je prebudil brez desne noge. Odskoči od okna in se nasloni na leseno kočino steno. Nemirno vleče na uho obupne klice, ki so se čuli iz koče. Dobro je razložil Marijanino vzdihovanje, ko je vsa potrta in obupana klicala k Bogu: „Moj Bog, moj Bog, usmili se nas . . . reši nas! Poginjamo . . . na otroke poglej! Teh se usmili! Daj jim kruha . . . O, ne zapusti jih . . . Tvoji so . . . daj jim kruha . . .“

Beraču je bilo jasno.

„Tvoji so, daj jim kruha, nebeški Oče!“ je vzdihnil in si z rokavom potegnil preko čela. Pogledal je po vasi in preštel dobre ljudi, nato pa jel nemirno stopicati z leseno nogo ter z glavo zmajevati. „Jôv-jôv, jôv-jôv!“ je tarnal nekaj časa z glasom, kakor bi tulil; kar naenkrat pa se vrže, kakor bi ga gad pičil, pred okno in zavpije s tresočim glasom: „Dobri ljudje, prosim za božji dar!“ . . .

V koči obtihnejo.

Marijana se zazre in zagleda znanega berača z leseno nogo. Po glasu ga ni bila spoznala. Vsa iz sebe zavpije: „O, ubogi mož,

stokrat ste srečnejši od mene, zapuščene in zavržene sirote!“ In iznova je jela jokati.

Berač pa se ni dal odpraviti. Iznova zaprosi: „Marijana, prosim za božji dar!“

„O kako rada bi Vam dala vbogajme, a sama bom morala iti beračit, ako ne pride še danes pomoč! Otroci stradajo, jaz pa že skoro tri dni nisem imela grižljeja v ustih.“

„Jôv-jôv, jôv-jôv!“ spet zajavka berač ter zamišljen odkoraca z leseno nogo v vas.

Za dobre pol ure se je vrnil. Pot mu je stal na čelu, tako naglo jo je kresal z leseno nogo. Nekaj je momljal sam s seboj. Nesel je nabito-polno malho.

Ob koči obstoji. Uboga družina je vzdihovala še vedno pred Križanim. Berač udari s palico po durih ter zakriči: „Odpri, Marijana, odpri! Prinesel sem ti božjih darov!“

Marijana odpre. Berač naglo vstopi v kočo ter izloži božje darove po mizi. Lepi kosi kruha, tri vrečice moke, nekaj kaše in krompirja, to so bili božji darovi iz beračeve malhe.

Jožek in Tonček in Anka so stali ob mizi. Oči so se jim zasvetile in zapičile v lepe kose kruha. Sline so se jim pocedile, da so jih požirali, kakor bi že kruh jedli. In tistim lačnim očem lačne Anke so prišli beračevi kosi vedno bližje in bližje; slednjič je bilo treba le še usta odpreti, in niti z rokico ni bilo treba pomagati, pa je bil kruhek že v ustih, oj dobri kruhek iz

У ХУДИХ ДНЕХ

МАКСИМ:
САРАП

beračeve malhe! Tončku, videčemu to, se roka samaodsebe vzdigne, in v njegovih prstih in v njegovih ustih je že tičal kruhek, oj dobri kruhek iz beračeve malhe!... Takisto tudi Jožek ni zaostal. Še Minka je zastokala proseče v zibelki.

„Le jejte, le jejte, božje darove“, je kimal otrokom berač, videč, kako jim gre v slast. A ti se niso dali motiti. Pridno so otepali prvi kos, pa že grabili po drugem, tretjem...

Marijana je stala kakor okamenela sredi koče. Ni vedela prav, ali je resnica, ali se ji le sanja, kar se godi v njeni koči. Berač jo ogovori: „Marijana, božji darovi so to, ná, vzemi!... Lej, snažna je moja malha, in čiste so moje vrečice, Marijana, vzemi božje darove!“...

A preden je mogla Marijana zaznati, da je vse to resnica, da jo je rešil ubogi mož z leseno nogo; in preden se mu je mogla zahvaliti za božje darove, ki so ji kakor iz nebes prišli, je izginil ta iz koče. A pred kočjo se je obrnil berač in je zavpil: „Marijana, le mirna bodi! Še vse vasi v znanju bom obral in vse božje darove tebi znosil. Taki, kot sem jaz, vemo, kaj je beda; in jaz vem, da bo tako Bogu všeč...“

„Bog Vam povrni, Bog Vam povrni, dobri mož!“ se je zahvaljevala zdaj Marijana, a berač je ni čul več. Koracal je z leseno nogo že daleč

od kočee, držeč — kakor po navadi — rožni venec v roki in moleč „za vse dobrotnike“. Ko jo je pa zavil navkreber po stezici, je zaslišal glasove uboge družinice, ki se mu je od kočee zahvaljevala za božje darove. Toda berač se ni ozrl. „Le urno, le urno še v druge vasi po božje darove“, je rekel samsebi in še bolj naglo koral z leseno nogo navkreber . . .

* * *

Ljudje so kmalu zvedeli o tem.

Pogačarjeva dobra mati so se močno hudovali nad mladim gospodarjem, da ni ustregel ubogi kočarici. A ta se je izgovarjal: „Hm, povedala naj bi bila ta Marijana, da bi jo bil človek razumel, kaj hoče, pa bi ne bila šla tedaj prazna od naše hiše. Saj tudi jaz tožim, da je hudo, in da so davki veliki, pa se živ krst ne zmeni zame, in še nikoli mi niso zavoljo tega davkov odpisali, lejte no!“

— „I, neroden si zadosti, da res ne veš včasih, kako in kaj“, so rekli mati; „boš pa zdaj nesel nekaj jestvin v kočee, kaj?“

— „Tisto pa, tisto, mati, le kar pripravite!“ —

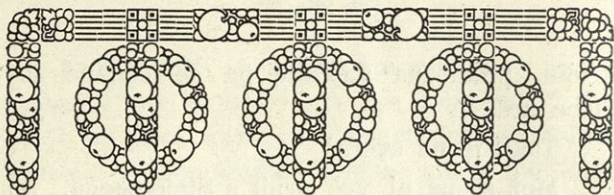
In res je nesel. Marijana se jih ni branila. A pozabila tudi ni svoje žive dni, kako sta se je v največji sili otepala debelušna Strdenka in lahkodušni Pogačar. Berač-Nemanič ji je dal

kruha, premožna vaščana pa še cenene tolažbe ne...

Tako je na svetu!

Mož se pa ni več vrnil s Štajerskega. Že tri leta o njem ni duha ne sluha. Sivi berač pa bolj kot oče skrbi za uboge sirote. Dosti dobro jim gre, odkar tudi mati več zasluži.

Čopke ni!

Lešanska zgodba.

I.

Neko popoldne so prišli cigani pod našo vas. Star cigan, za ped višji od drugih, je zavpil: „Stojte, počakajte!“ — In vsa ciganska družba je obstala ter obrnila pogled v tega velikega cigana. Ta se je pa naslonil na svojo dolgo, grbasto palico, pogledal nekam oblastno po raztrgani tolpi ter začel z nekako slovesnim glasom:

„Dovolj sem upehan. Potovati dalje ne morem več, ne maram več. Današnji in jutrišnji dan bodi vam in vašemu gazdi v počitek, v poživenje.“

„Dobro, dobro! — Živel naš veliki cigan, živel naš gazda!“ je zaorilo vse vprek iz ciganskih grl ob teh besedah velikega cigana. Ženske so ploskale, moški pa vrteli svoje zgoljene šnepe v zraku in vpili: „Dobro, dobro!“ Veliki cigan

ali „gazda“, kakor se je bil sam nazval, je pa nadaljeval:

„Poglejte tu doli po dolini! — Ali ne vidite tam doli na robu doline gozda in sredi gozda gošče? Ha, vidite gozd, vidite goščo! Vedite, tam se želi vaš gazda odpočiti. — He, Juraš, desna roka moja, požuri se! Napravite ondi šotor. Če bodo vpile sove, jih pobijte, če bodo godrnjale srake, jih postrelite. Če pa pride kmet z žuljavo roko, mu recite: ‚Ti si siromak, mi smo siromaki: tebe preganja z rodne zemlje oderuški sovrag, nas je pregnal že zdavno. Dovolj, da zgradimo šotor na tvoji zemlji. Saj preden vzide solnce v tretje na nebo, bo naš vrli črni rod že za tremi gorami.‘ — Tako mu recite. In če bi vam hotel kmet stisniti desnico, mu ne sezajte v roko; in če mu zasolzi pri tem oko, pustite, naj mu solzi, da ne oskrunite časti svojega rodu . . .“

In prenehal je govoriti veliki cigan, pobesil oči in se zamislil. Pa je stopila predenj stara, grda ciganka, odprla umazana svoja usta in mu izpregovorila to-le ponižno prošnjo, to-le ponižno vprašanje:

„Reci, govori, o veliki cigan, gazda naš, kaj naj storimo me, ki smo romanska in tvoja kri, me, ki tvegamo življenje zate in za svoj vrli črni rod?“

Veliki cigan se je oblastno zravnal ter zadovoljno uprl pogled v to ciganko. Vidno je

kazal veselje, da uživa pri svojem rodu tak ugled, in blagovolil je ukazati:

„He, Bara“ — tako je bilo namreč ime tej ciganki — „vredna sto cekinov suhega zlata, izkaži se vredno mojega rebra. Hočem kaj dobrega za pod zob. — Tu gori je vas. Oberite mi, ve ženske, vse hiše. Imejte orlovo oko, nabrušen jezik pa zajčje noge. Duhana ne zabite!“

Tako je ukazoval veliki cigan. Nato je pa začel vihteti tisto dolgo, grčasto palico, ki jo je tiščal v koščeni desnici, in se dreti na vse grlo: „Hajdi, hajdi! — Halo, halo!“

In razpotila se je vsa ciganska tolpa. Moški, z njimi tudi veliki cigan, so jo mahnili preko travnikov in polja v gozd, ženske z otroki vred so se pa obrnile proti vasi. Pred vasjo so postale ciganke. Bara jim je namreč pomignila, da se naj ustavijo. Zdelo se ji je potrebno, jim naročiti, kaj naj katera prinese.

„Pojdi pa prinesi moke“, je rekla prvi.

„Pojdi pa prinesi masti“, je velela drugi.

„Pojdi pa prinesi tobaka“, je ukazala tretji.

Tako in podobno je ukazovala, in ciganke so se razkropile na vse vetrove; slednjič se je pa tudi sama izgubila med vaškimi hišami za njimi.

Sredi vasi je stala dobre Štrukljeve matere hiša. V to hišo gre Bara. Prepričana je bila, da ne pride prazna iz hiše; dobro je ve-

dela, da gre gospodinji rado izpod rok, in da je usmiljena, da celo ciganov ne odganja od hiše. „Ha, pa znati je vendarle treba!“ si je šepnila stara navihanka in prestopila prag.

Ciganka je dobro naletela, zakaj gospodinja je bila sama doma; vsi drugi so se mudili na travniku, kjer so sušili seno. To okolnost je Bara hitro izpoznala, in srce se ji je razveselilo. Preprijazno pozdravlja mater: „Dober dan, dober dan, mamica!“

„Bog daj!“ odzdravi mati, in dasi ji ni bilo neznano, po kaj hodijo taki ljudje po hišah, je vendarle povprašala:

„Pa kaj bi radi?“

Tedaj so se pa otvorile zatvornice cigankinega zgovornega jezika, in začela je Bara: „O, draga, zlata mamica! Že tri dni nisem imela gorkega v ustih. Moje borno dete joka, ker nima skorjice, da bi si utešilo prestradani želodček. Moj stari oče boleha in pada, pada od slabosti in od lakote. O, usmilite se me, zlata mamica! O, usmilite se mojega otročiča! O, usmilite se mojega ubogega očeta! O, usmilite se nas, zlata mamica! Bom molila za Vas — —“

„Le kar povejte, kaj bi radi!“ jo je ustavila mati.

„Uh, mamica, uh, zlata mamica!“ je vzdihovala ciganka in se zvijala pred materjo. „Uh, mamica, uh, zlata mamica!“ je vzdihovala in tožila, kako je zapuščena na svetu, kako pre-

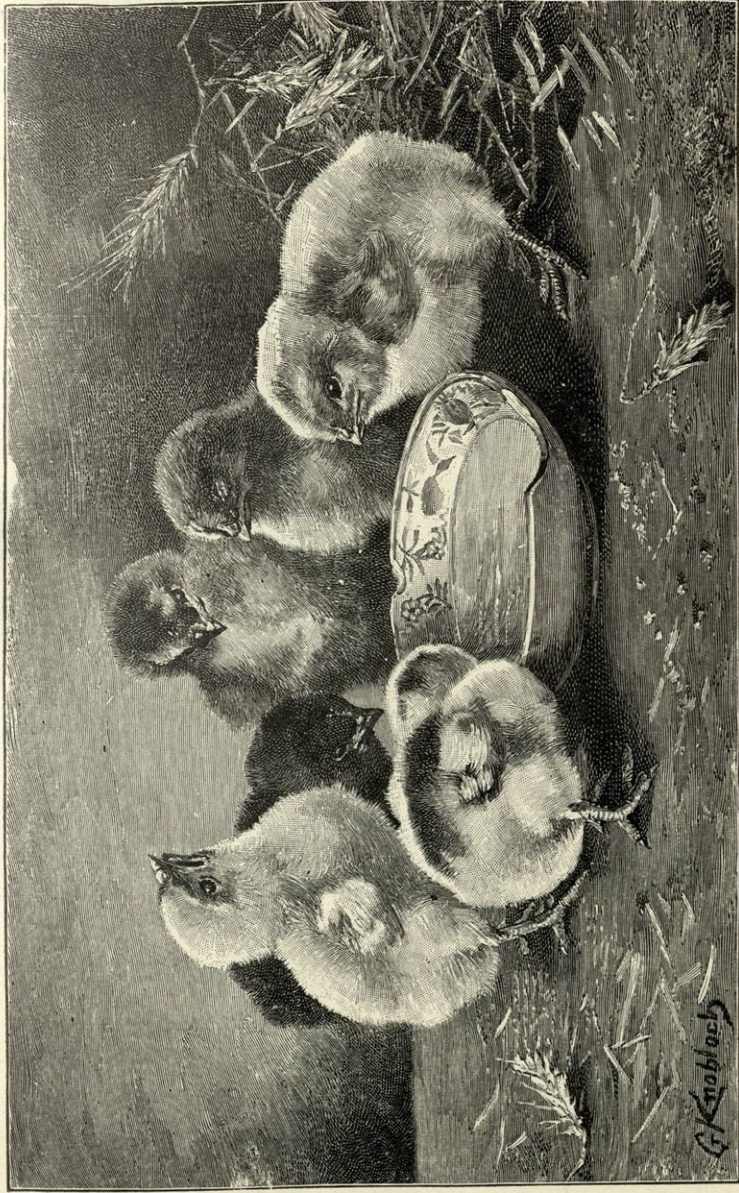
ganjana ona in z njo vred ves ciganski rod. „Uh, mamica, uh, zlata mamica!“ je vzdihovala pa prosila moke, zabele, jajc . . . Saj bi ne prosila zabele, saj bi ne prosila jajc, ko bi že ne padal od slabosti njen stari oče, ko bi že ne umiral od gladu . . .

Dobri Štrukljevi materi se je ciganka zasmilila. E, saj so tudi cigani ljudje, pa jih tako preganjajo! Saj so tudi cigani ubožčki, in če so bolni — oh, Bog se jih usmili! — Tako si je mislila in se opravičevala sama pred seboj, ko je segala bolj globoko v predale, deleč ciganki moke, zabele in jajc . . .

Ciganki so žarele oči, in srce ji je bilo hitreje, ko so njene drhteče roke spravljale darove dobre Štrukljeve matere. „Bog daj zdravja Vam in vsi Vaši hiši! Bog Vam daj sreče v hiši in na polju in v hlevu in na gori! Da bi Vas varoval strele in toče! Da bi Vam vrlo raslo žito na polju! Da bi Vam ne ugrabila kokoši lisica!“ Tako je govorila in se zahvaljevala venomer, nato pa vsa vesela odhitela naglih korakov za drugimi cigankami po vasi.

Štrukljevi materi se je pa tedaj jela zbuhati vest in ji očitati — seve, nalahko, usmiljeno — da bi ji vendarle ne bilo treba razdajati celo jajc . . . Pa je rekla mati, tako je rekla:

„E, naj ima! Mi pa ljubi Bog drugje povrne!“

Ho-hoj, prav nič hudega jim ni pri dobri Štrukljevi materi!

Drugi dan pa je vrgla mati žita kakošim, oj, lepe rumene pšenice je vrgla dobra mati, pa čopke ni bilo . . . pa čopke ni bilo . . . uh, tiste pohlevne čopke ni bilo, ki je tako rada jajčke nesla, pa še kako debele! . . .

„E, da je ni, da je ni! Mi pa že spet kje v gnezdu čepi ta čopka naša! — E, da je ni! . . . Pa drugič več dobi, pa drugič več dobi ta pridna čopka naša!“ Tako je govorila mati, nič hudega misleč, ko ni bilo čopke zobat.

Pa vrže v drugo kokošim — čopke spet ni . . .

Mater je zaskrbelo. „Eh!“ vzdihne nehote, in neka zla slutnja ji šine v glavo. „Da, včeraj popoldne je hodila tod ciganka, in od tedaj ni več čopke . . . Če je pa to, da mi jo je vzela — uh . . .“

Vrže v tretje — čopke le ni . . .

„O, grda ciganka!“ vikne zdajci razljučeno. Žito se ji vsuje iz torilčka, kakoši prestrašeno zakrhajcajo in se razkrope. „O, grda ciganka!“ vikne, zakaj prepričana je bila sedaj, da ni čopke več pri hiši, da jo je odnesla ciganka, tista grda, nehvaležna ciganka, ki je dobila celo jajce . . .

„O, grda ciganka!“ vikne v srdi in s studom nad nehvaležnico, zaloputne trdo vežne duri, da so zacvilile v tečajih, da so zašklepetali oboji, potem se pa počasi in godrnjaje izgubi v hišo . . .

II.

V tem trenutku se prikaže izza vogla na pol gluha in na pol prismojena vaška sirota Čenča-Marina, kakor so jo vsi klicali. V roki je držala dolgo grčasto palico, ob katero se je upirala brez potrebe ter pela pesem, ki jo je znala vsa vas, in ki so jo sploh vsi zvali „Čenče-Marine pesem“. Tako je pela:

Ima kaj vina
Čenča-Marina?
Nič nima vina
Čenča-Marina.

Pa podberina
ima Marina?
Nič podberina
nima Marina.

Ima pelina
Čenča-Marina;
ga bo nabrala,
tebi poslala!

In ko je odpela Čenča-Marina svojo pesem, se je nekaj časa norčavo grohotala, potem pa začela razbijati s tisto dolgo, grčasto palico, ki jo je tiščala v roki, po durih hiše Štrukljeve matere, kakor da je popolnoma brez uma in ne samo na pol.

Mati, ki je bila še vsa gorka zaradi kokoši, je pridrvila iz hiše in zavpila ježno: „Kaj je pa tebe treba, da delaš tukaj zgago in razbijaš po durih? Poberi se mi izpred oči!“ —

„Ha-ha-ha-ha!“ se ji zagrohoče Marina divje v obraz in, spustivši palico iz rok, se ji vrže pred zobe — tja na vežni prag. „Ha-ha-ha-ha!“ se zagrohoče iznova in pripomni: „He,

Štrukljeva mati, le ne bodite taki, da ne pridejo cigani v vas in Vam ne pobašejo petelina! Lejte, včeraj so že enega pekli, sem sama videla. Jej, to je dišalo, to je dišalo, Vi ne veste!“

„Kaj, kaj blebetaš, Marina?“ povpraša mati bolj mirno. „Kaj, kaj, blebetaš? Govori, kar veš!“

„Kaj bi blebetala, kaj bi govorila drugega, kakor kar je res; petelina so pekli cigani včeraj, doli v gošči so ga pekli. Pa kako ti je to dišalo lepo, kako! Mmm, še sedaj mi diši! O, to me je skominalo po tistem petelinu, to so mi tekle sline po grlu!“

„Pa si prav videla, ali je bil petelin? Ni bila li naša kokoš, naša pridna čopka?“

Marina se zamisli. Obraz se ji zresni. Ustna namrdne in začne prikimavati z glavo, govoreč sama sebi: „Petelina, petelina, petelina!“

„O, kaj petelina! Čopke, čopke, te je zmanjkalo; čopke, naše pridne čopke, ki je tako rada nesla, pa še kakšne jajčke! Oh, da je tako!“ je potarnala mati, ko si je Marina le šepetala: „Petelina, petelina, petelina! . . .“

„Saj, saj! Čopko so pekli, čopko,“ ji pri-trdi zdaj Marina. „Ahm, da so jo! Oddaleč sem gledala, pa nisem mogla razložiti, ali je petelin ali čopka; o, pa je bila čopka, ahm, da je res tako! — Uh, ali lepo je pa dišalo, lepo, jej, pa še kako lepo!“

„Tak' mi jo je odnesla!“ vzdihne mati in potem pripoveduje Marini: „Da, včeraj popoldne je hodila tod ciganka in od tedaj ni več čopke. Prav ta grda ciganka jo je ugrabila, prav ta grda ciganka, včeraj popoldne jo je ugrabila . . . O, grda, tatinska ciganka!“

„Grda, grda, pa še kako!“ ji pritrjuje Marina. „Veste kaj, mati? Nad cigane pojdem, pa jih vse podkrepelim in podavim te mrhe tatinske, da bodo pomnili, kdaj so ukradli Vašo čopko.“

Mati ne reče na to nobene. Marini odreže lep kos kruha.

Ubožica se od veselja zagrohoče, ko zagleda kruh. „Bog plačaj, Bog plačaj!“ hiti, tleskajoč z rokami, kakor otroci, kadar „Bogca hvalijo“. Usta se ji odpro že oddaleč, in sline se ji pocede po grlu, ko zagradi njena drhteča roka kos kruha. Hvaležno pogleduje gladna sirotka mater, hvaležno in vdano, tiščeč z obema rokama kruh k ustom. Materi se Marina zasmihi. „Pa še pridi,“ ji reče.

„Pa pridem,“ ji prikima Marina vsa srečna in se masti s kruhom kakor z najslastnejšo pečenko; kdo ve, koliko časa ga že ni imela v ustih!

„Eh, domačih siromakov pa ne vidimo,“ si misli mati in trdno sklene, skrbeti bolj za Čenčo-Marino, cigane pa odpoditi že pred pragom.

„He — hej!“ je zavpil tedaj izpred hleva hlapec, ki je prišel po vole, da potegne voz sena s travnika domov. „He — hej!“ je zavpil, „Čenča-Marina, delat bi šla, delat, drugače te še cigani vzamejo!“

„Kâj?“ vpraša zateglo Marina in dene zopet založaj kruha v usta.

„Seve, na ušesih sediš, da bi ne slišala!“ se jezi hlapec in zažuga Marini: „Cigani te pobašajo, cigani; le skrivaj se jim, če hočeš biti še v koži.“

„Ha-ha-ha-ha!“ se mu zasmije Marina. „Da me pobašajo, meniš? — Ha, mene že ne; nimam rute nove, nimam čreveljčkov novih, da bi šla z njimi. Ha-ha, ali vašega petelina so pa vzeli, vašega petelina so pa!“

„Ti čenča, ti! Kaj, petelina! Tebe, tebe!... Lej, doli v gošči so. Ni preveč varno, da laziš okolo; ne rekel bi dvakrat, da te še nocoj ne denejo iz kože.“

„Ha-ha-ha-ha!“ se mu zopet zagrohoče Marina. „Ha-ha-ha-ha!“ se mu zagrohoče in reče: „Glej ga, glej, dedca, kaj se vsega ne umisli! Čak, ti nemarni hlapec Štrukljev, dol v goščo grem, pa jim povem tem ciganom tatinskim, da so izgubili eno spako, da naj jo gredo iskat, Štrukljevega hlapca nagajivega naj gredo iskat. Ha-ha-ha-ha! Saj se jih nič ne bojim, viš, saj sem jih videla te cigane grde, saj sem bila doli v gošči, ha-ha-ha-ha!“

— Pa ti povem: vašo čopko so pekli, vašo čopko, pa še prav zares!“

„Saj bi res kmalu kakega petelina zmanjkalo,“ meni hlapec. „So ptiči ti cigani; ukradejo ga kar mimogrede, potlej se pa gostijo z njim in smejejo nam, ki toliko trpimo in pripravljamo celo ciganom kaj dobrega za pod zob. Seve, njim se ni treba potiti, kakor se je treba nam, rajši kradejo. Mati, le glejte, da Vam ne odneso izpred nosa petelina!“

„Odneso, saj so mi že odnesli!“ vzdihne mati.

„Kaj, da so ga Vam res?“ se čudi hlapec. „Tak' so pa našega petelina kosti, ki so razmetane ob gorišču tam doli v gošči. Sam sem jih videl, drugače bi ne verjel, da so res.“

„Pa si jih res videl, govori!“ reče mati. „Ampak govori, kakor se govori med poštenimi ljudmi, ki ne poznajo laži in zvijač.“

„Mati,“ de hlapec nato resno, „mati, videl sem kosti, videl sem jih na svoje oči okrog pogorišča doli v gošči; a menim, da je moralo biti pač več petelinov doli spečenih in pojeđenih kakor samo naš, tako Vam povem. Le škoda se mi zdi, da nisem pregovoril sinoči, ko so te ciganske mrhe doli v dolini kurile in lenobo pasle in meso jedle, našega kovača, da bi stopila dol in prepodila to gadjo zalego tatinsko. To Vam pa rečem, če zapazim nocoj ogenj doli v gošči, potem jim Bog pomagaj, tem

Majhen ciganeček je splezal po krokarje.

ciganom! Če grem prav sam nadnje, kaj zato, nič se jih ne bojim: vile imam dobre, in če jih porinem za štiri prste pod rebra, ni hudir, da bi se ne stegnil cigan.“

Tako je govoril hlapec, pognal vole in vpil nad njimi, da je čisto preslišal mater, ki ga je karala, da se krščenemu človeku pač ne spodobi tako govoriti o svojem bližnjem, če je ta tudi sam cigan!

„Marina, lej, res mi je vzela ciganka čopko,“ reče zdaj mati vaški siroti. „Viš, pa še jajc sem ji dala in slanine, pa mi jo je še vzela! O, ti čopka naša, kako te je škoda, da so te odnesli ti grdi, nemarni snedeži!“

„Mati, nikarte več dajati ciganom jajc in slanine; lejte, če ne dobe več pri vaši hiši daru, pa ne bodo več sem zahajali, pa ne bodo več pri vas kradli kokoši,“ je učila Marina.

„O, saj tudi ničesar več ne dobe pri nas! Le naj se mi še prikaže kak ciganski jezik, le naj me še za kaj poprosi: z burkljami naženem vsakega cigana že pred pragom, z burkljami ga bom, ali mu pa poleno pokažem, da bo pomnil, kdaj je brusil pete okolo naše hiše.“

„Mati, le dajte jih, saj jih ni škoda,“ je menila Marina, pa odšla po vasi, jezeč se na te grde cigane, ki so dobri Štrukljevi materi odnesli čopko.

Hlapec je res nosil v srcu sklep, da pojde z vilami nad cigane. Ko pa je zvečer zagledal ogenj

doli v gošči, mu je pošel pogum. In ni šel nadnje, nego se je rajši zaril po večerji v seno. In preden si je mogel glede ciganov kako pametno umisliti, ga je prevzel spanec, da je zasmrčal prav na glas. Čez nekaj dni je pa prepeval, ko je prepeljavale vole po vasi, znano Čenče-Marine pesem, pa ji pritaknil še ti kitici, samo da bi jezil vaško siroto:

„Nima pelina
Čenča-Marina,
a petelina
ima Marina.

Ako pa nima
več petelina,
ga je prodala,
v gošči oddala.“

Tako je prepeval za nekaj dni. Marino je to strašno jezilo. Vsakokrat, kadar je slišala peti to pesem, je vsa iz sebe planila razjarjeno s tisto dolgo, grčasto palico nad hlapca, in sveti Peter bi mu je ne izbrisal, ako bi se ji ne umaknil še o pravem času. A s tema kiticama ni jezil in razburjal le Marine, nego tudi Štrukljevo mater, ki še ni prebolela, da jo je grda ciganka tako nehvaležno izplačala. „Da bi jih, te cigane tatinske!“ je rohnela v onemogli jezi ob taki priliki Štrukljevka. In iznova se ji je okrepil sklep, ciganom ni za črn noht še kaj podariti. A ta sklep se ni omajal, kakor se je omajal in padel naposled hlapčev: ko je zagledal ogenj v gošči, pa se mu je ohladilo srce, pa mu je upadel pogum; ta sklep Štrukljeve matere je ostal neomajen, trden. To so čutili najbolj cigani sami; zakaj komaj se je poslej prikazal

kateri pred Štrukljevo hišo, že ga je obsulo polno psovk in očitanj; in če se ni hitro pobral, so zaropotale burklje v kuhinji, so zapljusknile pomije v škafu; o, zdaj se je pa naglo zavrtel cigan in izginil za voglom; iz umazanih svojih ust pa je sikal kletvice in mrmrajoč in se čudeč je govoril sam pri sebi take besede: „Saj je bila dobra ko med, zdaj pa je strupena ko osa... Kaj šmenta, da se je ta žena tako izprevrgla!“

Cigani so slednjič izprevideli, da se s Štrukljevo materjo ni bosti, in so se začeli izogibati njene hiše, kakor da bi bila okužena. Materi pa je bilo to prav; zakaj ciganov ni mogla več videti, vse zaman, ni jih mogla več, pa ne! „Pa naj bi mi pustili čopko pri miru,“ je vzrojila vselej, kadar ji je kdo očital, da ne dela prav. —

Resnica je to, da se časih ob kaki malenkosti izprevrne najblažji človek v brezsrčnega trmoglavca, kakor ta Štrukljeva mati, ki je dala nekdanj ciganki celo jajce, pa je sedaj napram ciganom kakor sršen, ki se samo zapoletava in pika v onega, ki se predrzne približati se h gnezdju.

III.

Čmerno in krmežljivo se je držalo nekega ostrega zimskega dne tistega leta solnce na nebu in pogledavalo izza meglenega ozračja dol na zmrzlo zemljo; čmerno in krmežljivo,

kakor da bi šele vstalo iz tople posteljice tam za gorami, vstalo s težko, oblasto glavo svojo in z bolnimi, strtimi žarki svojimi. A ne tako Štrukljev hlapec. Ta je pripravljaj tistikrat za rezanje na skednju. Pulil in premetaval in valil je krmo z visokega kupa dol k slamoreznici. Vkljub rezki zimi in vkljub nadležnemu prahu, ki mu je uhajal v nos in grlo, je bil dobre volje. Žvižgal in popeval je veselo ter se semintja malo pošalil iz pastirja, ki so ga poslali na skedenj, da bi mu pomagal narezati za živino, a se je siromak le stiskal v obleko in mencial z nožicama od mraza, pa cvilil in prosil: „Jèt, jèt, jaz grem v hišo, jaz grem v hišo, če ne, me bo konec!“

„Kaj bi, šmencana bodi! Delaj, ti pravim, pa ti ne bodo drgetale kosti, kakor da bi bil mrzličén,“ ga je zavračal hlapec in ga silil premetavati krmo s kupa dol. A pastir je le prosil: „Jèt, jèt, zmrznem, pusti me, da se grem pogret!“

„Počakaj vsaj, da dol zmečeva; potlej pa pojdi v božjem imenu, kamor te je volja, saj s teboj tako nič ni, še strepečeš mi tu gori, strepečeš kar na jasnem“, je dejal hlapec, videč, da klepečejo pastirju čeljusti, kakor da bi ragljo navijal o Veliki noči.

„Jèt, jèt, jaz grem dol, lepo te prosim. Jèt, jèt, umrjem, črno se mi dela pred očmi, jaz grem dol“, je zdajci zajavkal pastir, in de-

bele solze se mu ulijejo po licih. Je pa rekel hlapec, norčujoč se iz pastirja, tako je rekel: „Uh, zmrzla stvarca božja, pojdi, da te ne vidim, saj si mi tako samo za napotje tu gori. Le pojdi, pa poprosi mater, da te v plenice povije in položi v zibko, da se boš, siromače, ogrelo in dobilo kaj krvi, sicer mi še res utegneš v rokah strepetati. Le pojdi, stvarca božja, le pojdi dol k mami v zibko, o, stvarca brez krvi!“

A pastir ni poslušal hlapčevih besed. „Jèt, jèt!“ je zajavkal še enkrat in ves zmrzel in neroden, kakor je bil, se je spustil po lestvi dol s kupa; a lestev se je zdrsnila — štrbunk! — ubogi pastirček je telebnil z vso močjo na tla — k sreči, da je bilo na mestu, kamor se je zvalil, navaljeno že dosti krme, sicer bi si bil siromak prerahljal in polomil kosti, da bi mu nikdar več ne drgetale od mrazu. „Jèt, jèt, ali sem živ, ali sem mrtev?“ je zajavkal na tleh polglasno in prestrašeno ogledoval in otipaval krog sebe. A preden je mogel zaznati, kaj se je dogodilo, in preden je mogel uvideti, da je še živ, je zavpil hlapec gori na kupu ves iz sebe: „Hej-hej, ali ima mari sam škrat nastavljene tu gori svoje mreže in zanjke? — Pastir, če si še pri življenju, vrzi mi vile gor, vrzi. Za nekaj čudnega sem zagrabil, da sam ne vem, kaj bo iz tega. Smencana bodi, čarovnice se pač ne pode po našem senu, a nekaj takega je, kar sem ujel, perje se drži šmenta.

He-hej, pastir, vrzi mi vile gor, vrzi, morda privlečem na dan samega peklenščka.“

Tedaj pa že ni bilo več pastirja na skednju.

Ko je bil zaslišal govoriti hlapca o čarovnicah in celo o škratu, ga je vrglo nekaj pokonci, in v dveh skokih je bil s skednja v hiši, kamor je planil kakor nor. „Jèt, jèt!“ je zajavkal, drugega ni mogel spraviti iz sebe, ko je zaloputnil duri. Ded je čepel v zapečku in mirno, brez skrbi vlekel dim iz stare čedre. Pastir se ga je oprijel z obema rokama za koleno in mu zrl nepremično v obraz, kakor da bi ga prosil: „Usmiljenje, usmiljenje, ljubi ded!“

Ded je sicer nekaj zamrmral in zarentačil, ko se je pastir brez dovoljenja oklenil njegovega kolena; ali ko pa je videl, kako proseče gleda vanj pastir in kako se trese po vsem životu, je pa del čedro iz ust, mu položil usmiljeno roko na teme, kakor bi ga s tem hotel potolažiti, rekoč: „Ne boj se, v dobrih rokah si, nič žalega se ti ne zgodi!“ ter rekel, tako je rekel ded: „Sta se pa spet kaj sporekla, kaj hujšega menda ni bilo, kaj?“

Pastir pa ni mogel odgovoriti. „Jèt, jèt!“ so le šklepetale njegove čeljusti. Pa je poklical ded mater in ji naročil:

„Slišiš, ti mati? Stopi, stopi gor na skedenj, pa dopovej hlapcu, naj pastirja pri miru pusti; saj ve, da nima siromak take pameti ko izmed nas eden.“

„Pa stopim“, je odgovorila mati in šla iz hiše, da bi pokarala hlapca. A hlapec jo ustavi pred vežnimi durmi, kažoč na vilah čudno reč. Zdelo se je, kakor da bi bila to med mrvo in slamo zamešana kokoš, sedeča na kopici jajc . . .

Materi zastane beseda. Nemo pogleduje zdaj hlapca, zdaj kokoš, kakor da bi hotela reči: „Govori, hlapec, ali je res, ali ni res, kar vidijo moje oči?“ — Ali hlapec ni umel materinega srca prošnje, on ni utegnil ugibati materinih misli. Rekel je: „Menil sem, da privlečem na dan prestreljeno čarovnico ali pa samega hudirja, je bilo pa le-to.“

Mati pokašlja, kakor da bi jo nekaj dušilo v grlu, na to pa povpraša, in glas se ji je tresel: „Pa kje si dobil?“

„V mrvi zakopano,“ je odgovoril hlapec. „Poleti smo jo morali zametati z mrvo, ko je ravno sedela na gnezdu, da se je sirota zadušila.“

„Tedaj je pa ni vzela ciganka,“ je dejala mati; zakaj njene strmeče oči so zagledale na vilah — čopko, oh, tisto pridno čopko, ki jo je zmanjkalo takrat, ko je dala tisti ciganki celo jajc . . . „Tedaj je pa ni vzela ciganka,“ je dejala mati še enkrat.

„Že ne!“ je pritrdil na kratko hlapec.

„Ghm!“ je zakašljala mati pa potegnila z roko preko čela, kakor da bi hotela pregnati

Začudena mati.

neke nadležne misli. „Ghm!“ je zakašljala pa ukazala hlapcu: „Pa zakoplji kam!“

„Mati, zemlja je zmrzla, trda kot rog, se ne bo dalo.“

„Pa spravi kam; jaz ne smem več videti!“

„Tisto pa že, tisto; bodite brez skrbi; zgodi se, kakor želite.“

„Tak' le stori, pa naglo!“

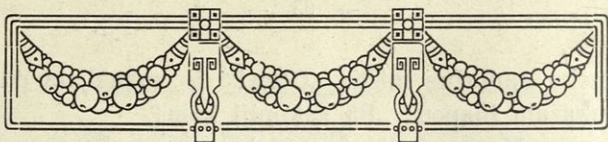
„Bom, bom!“

* * *

Od tedaj pa niso več ropotale burklje, ni več pljuskala umazana voda v pominjaku, kadar se je zmotilo kako ciganče in se prikazalo na pragu hiše Štrukljeve matere; nasprotno, cigani so postajali polagoma zopet stari prijatelji Štrukljeve matere, in ko je došla k Štrukljevim po dolgem času zopet enkrat ciganka Bara, je dobila ta, ne da bi prosila zanje, tudi jajc. Hudomušni Štrukljev hlapec si je pa zopet zmislil eno kitico, seveda okorno, kakor je bil okoren on sam, k znani Čenče-Marine pesmi, s katero je jezil na pol gluho in na pol prismojeno vaško siroto, kadar jo je zakrožil na vasi, in ki se glasi tako-le:

„Ni ga oddala,
ni ga prodala,
le zadušila
čopka se bila.

Prebrisana Belčičevka.

Po ustnem izročilu starih Vodičanov.

V Povodju pod Šmarno goro je prekopaval kmet celino ter izkopal iz zemlje turško podkev. „Lej, sin“, je viknil in udaril s krampom po podkvi, da je zazvenela. „Lej, ta je še od onih žalostnih časov, od onih žalostnih turških časov . . .“

Sin je pobral podkev, jo ogledoval na vse strani ter se spomnil vsega, kar mu je pravil oče že tolikrat o onih žalostnih časih . . . Da, tod so divjale turške zveri, tod po naši zemlji, po naši mili slovenski domovini, grabeč, požigajoč, oskrunjajoč . . . Grabile so te zveri trud in sad žuljavih rok naših pradedov; palile jim domove, težko zgrajene in tako priljubljene; starce so pobijale, otročiče nasajale na sulice in kole; sinove, žene in mladenke pa tirale dol v globoko Turčijo, oskrunjajoč njih vero in čast . . .

„Da, oče!“ je prikimal sin, gledajoč s strahom in gnevom na turško podkev, na spomin Turka — psoglavca. „Da, to je spomin na one čase, na one žalostne, grozne turške čase . . .“

Trdo je udaril oče s krampom po trdi grudi. Sin je spravil podkev, nato pa tudi on težko zamahnil po celini. Molče sta delala dalje, a oba sta razmišljala o onih grozno žalostnih turških časih . . .

Kaj vse hudega se je dogajalo našim pradedom v onih časih, o tem bi nam mnogo vedela povedati, ako bi znala govoriti, s krvjo oškropljena in od turških krogel razrita obzidja naših cerkvá, osobito pa nepremagljivi tabori na Marijini gori — tako se je zvala tedaj Šmarna gora — pri Sv. Tilnu nad Repnjami ter pri Sv. Marjeti v Gozdu*) — kakor se je imenovala nekdanja župna cerkev Sv. Marjete v Vodicah. Toda nemi kamen molči. Ne molči pa ustno izročilo naših pradedov ter pisana zgodovina slovenskih pokrajin. Ta nam z opravičenim gnevom riše strašno „turško klanje“, ki se je le prepogostokrat ponavljalo po naši očetnjeni. Hkrati pa proslavlja junaške pradede naše, ki so se borili z ljutim sovragom kot razjarjeni levi „za krst sveti in svobodo zlato“.

Težko in molče sta udarjala s krampom po trdi grudi oče in sin. A ko sta v tretje prekopala do vrha celine, je stalo solnce le še tri pedi nad Triglavom. In tedaj je rekel sin: „Belčičevka iz naše vasi, sem slišal, je pa le uročila

*) Po potresu l. 1895., ki je vodiško cerkev na Gorenjskem docela razrušil, so ta tabor odstranili.

Turke ter jim fige pokazala in ušla. Ni li res tako, oče?“

„Resnica je to, ljubi moj sin, resnica. Tako premetene in prebrisane ženske pa ne dobiš izlepa, kakor je bila Belčičevka. Ha, ko bi znal vsakdo, kogar so pobasali, Turke tako dobro ukaniti ter jim ob belem dnevu zmešati štrečno na celi črti kot ta preprosta, a pogumna žena, potem bi se tem zverem ne skominalo tako po naših krajih, to rečem!“

In pravil je oče:

I.

Lej, tam pred našim gozdom, za streljaj v stran od okrajne ceste, tam je stala v onih časih prijazna kmetiška hiša. V tej hiši so prodajali kruh. Tam so bivali Belčičevi.

Nekega dne je bila Belčičevka sama doma, mož in sin sta podirala bukve pod Goro. Pekla je kruh. Ravno je segla po loparju, da bi vzela kruh iz peči, kar ji počí nenavaden peket konjskih kopit na uho. Razmišljati ni utegnila, kaj naj bi to pomenilo; naglo je segala z loparjem po hlebih in jih jemala iz peči. Prijetno je zadišalo po kruhu; zapečen je bil tako lepo, da bi ga sami angelci jedli, ko bi imeli kaj zobkov.

Zdaj zaropočejo duri. In ko se odpro, je stal pred prestrašeno gospodinjo čisto pravi

Turek, oborožen od nog do glave, z dolgimi mustačami in v širokih hlačah...

Belčičevka obledi ko zid in kar sapo ji zapre. Zdaj ji ni bilo treba še izpraševati, kaj je pomenil peket konjskih kopit. Za Boga, Turki so pridrli zopet v deželo!...

Držala je še vedno hlebec kruha v roki, ki ga je bila vzela z loparja, ko je stopil Turek v vežo. Ko bi mogla, bi zavpila na ves glas, da bi jo čula mož in sin pod Goro. A strah jo je tiščal za grlo, da ni mogla spraviti besedice z jezika. Pa tudi hasnilo bi ji pač bore malo ali pa nič, ko bi zavpila: kaj bi mogla pomagati mož in sin, ko je kar mrgolelo Turkov pred hišo! Zbežala bi in se skrila. A kam, kako, ko je bil povsod Turek, Turek, Turek...

Turek, ki ga je bil poslal poveljnik v hišo, da bi pozvedel kaj natančnega o okolici, je silil z vprašanji v Belčičevko, a iz nje ni bilo spraviti besedice. Stala je kakor okamenela pred ognjiščem z vročim hlebcom v roki in z velikimi, izbuljenimi očmi, iz katerih sta govorila strah in groza...

Zdaj je začel že trdo stopati Turek pred prestrašeno Belčičevko, ko le ni odgovorila na nobeno njegovo vprašanje. Žugal ji je s strelo v očeh in s težko svojo roko...

Ubogi ženi se zašibe kolena in vsa se strese. „O Marija z Gore, pomagaj, pomagaj!“ zamoli v srcu. Zdajci ji šine dobra misel v glavo. „Po-

strezi Turku s svežim kruhom!“ ji je rekel dober glas. Hitro iztegne roko, ter ponudi rdečehlačarju hlebec. Turek ga vzame ter ga nese poveljniku. Temu je bil kruh tako všeč, da je prav rad vzel še druge hlebe. Belčičevka mu jih je pa še rajša dala. Oh, kako pa je trepetala pred Turki! . . .

Poveljnik reče zdaj: „Nič ne boste požigali te hiše, kjer umejo peči tako okusen kruh; temveč zvežite gospodinjo, polovite še njeno družino ter vse skupaj tirajte v našo deželo. Pri Alahu,*) ne storim jim krivice! Le kruh mi bodo pekli, dober kruh, kakršnega še ni okusil moj jezik, kar živim, in ki ga umeje peči edinole ta vrla Slovenka spod Marijine gore.

Izgovorjeno — storjeno. Poiskali so moža in sina, zvezali vsem trem roke z dolgo močno vrvjo, ki so jo pripeli konju na rep, in hajd v globoko Turčijo! . . .

II.

Tri dni so že potovali, a v Turčijo še niso dospeli, in tedaj reko Turki: „Belčičevka, ali znaš še boljši kruh speči kakor si ga doma?“

„Lagala bi, ko bi rekla, da ne. Samo lepe bele moke ni“, je odgovorila, do smrti izmučena.

„E, lepo belo moko bomo že dobili, za to ne skrbi.“

*) Alah = turški Bog.

„Pa kvasu ni, mleka, jajec!“

„Ničesar ni na svetu, da bi ne dobil pravi Turek v roke!“

„Potem pa vam spečem dobrega, da nikoli tako. A če bi radi še posebno dober kruh, bom pa prilila vanj še soka dišečih koreninic, in kar v ustih se vam bo stajal kakor ambrozija, tako bo dober.“

„Pa kje bomo dobili dišečih koreninic?“ so jo vprašali zdaj. In ona je odgovorila: „Po žitnem polju rastejo. Če dovolite, jih gremo mi trije iskat?“

„Če vas izpustimo, pa vas več ne bo nazaj!“

„O, prišli bomo, prišli nazaj; saj pravi naš milostni poglavar, da se nam bo v Turčiji dobro godilo. In ko bi ubežali, kaj nam pomaga? Naše noge so trudne in slabe, vaši konji pa iskri in skočni. In polovili bi nas, in gorje nam potem, ko bi prišli enkrat v nemilost vašemu in svojemu poglavarju in gospodu!“

Turki so se zdaj ustavili in razjahali konje. „Pa pojdite“, reko, „in naberite dišečih koreninic po žitnem polju. A preden solnce zaide, se morate povrniti. Gorje vam, ko bi se tako ne zgodilo! Poiščemo vas in vam vzamemo brez usmiljenja glave.“

„Ne bo treba“, reče Belčičevka. Nato pa se odpravijo vsi trije po dišeče koreninice. A ne gredo jih nabirat na zlato žitno polje, ampak v

temni les, ki se je razprostiral neizmerno daleč onostran žitnega polja.

Ko so bili že globoko v lesovju, se šele ustavijo, in mati reče, kakor je bilo dogovorjeno in sklenjeno: „Oče, ura je prišla, uidi!“ Oče je pogledal po ženi, po sinu, in ta pogled je govoril: „Kaj pa vidva? Ali bi ne bilo bolje, da uidemo vsi trije skupaj? Ali hočeta vidva res nazaj k Turkom?“

Mati je brala to v pogledu očetovem. In rekla je: „Oče, saj veš, midva morava še nazaj, drugače smo izgubljeni vsi. A ponoči uideva, kakor je dogovorjeno in sklenjeno. In preden napoči mlado jutro, bova že daleč, daleč za tremi gorami.“

Segli so si žalostno v roke in pogledali si žalostno v oči in pri srcu jim je bilo hudo, da nikoli tako.

„Na snidenje torej čez tri dni pod Marijino goro“, je izustila mati in si brisala solze. Bilo ji je pri srcu, kakor bi se za večno poslavljala od moža. „O, Bog daj in ljuba Marija z Gore!“ je vzdihnil popolnoma potrto oče. Sin je objel očeta in prosil: „Oh, oče, ne hodite sami; vsi trije ali pa nobeden; meni kar srce pravi, da Vas poslednjikrat gledajo moje oči.“

„Umiri se, moj sin! Dobro sva vse premislila z materjo; edino na ta način je upati, da se nam beg posreči. Lej, moje stare in trudne noge so težke in ne morejo hiteti, kakor bi bilo

treba. In ko bi ubežali vsi trije ponoči, bi jaz zaostajal, in Turki bi me pobili. Tako pa me vidva dobita jutri že daleč, daleč za tremi gorami, kjer bomo že varni pred zasledovanjem sovragovim.“

Stisnili so si še enkrat roke, zajokali, da bi se jih usmilil trdi kamen ob potu, ter se razšli.

Oče jo je prasn timer po temnem lesu dalje preko gore. Kmalu ga je zakrilo košato bukovje. „Nikdar več ne vidim očeta“, je zajokal iznova sin. Mati mu je obrisala solze in ga tolažila, a je bila sama še bolj tolažbe potrebna. „Tudi meni pravi srce, da se ne vidimo več, Bog se nas usmili!“ je rekla, naglo nabrala upijanljivih, a ne dišečih koreninic, nato pa odhitela s sinkom k Turkom nazaj.

„Pa kaj bova odgovorila, če naju vprašajo po očetu?“ je dejal sin. „Odšel je z nama, kdo ve, kod blodi zdaj, da bi ga le divja zver ne požrla, porečem“, je odgovorila mati.

K sreči ni nihče pogrešil očeta. Belčičevka je pripravljala za peko. Kakor na igli je hitela. Kruh, ki je vanj prilila soka upijanljivih koreninic, je bil kmalu pečen. Zadišalo je tako prijetno po njem, da so se Turkom kar sline pcedile. „O Marija z Gore, pomagaj, pomagaj!“ je hitela mati in rezala Turkom kruh. In Marija z Gore je res pomagala.

Turki so slastno uživali otrovani kruh ter se neprenehoma zalivali z močno starino, ki so

PREBRISANA BELČIČEVKA

jo uplenili v bližnji grajski kleti. Toda drug za drugim so cepali po tleh kakor muhe, omamljeni in nezavestni. Mati in sin to priliko uporabita ter neopažena izgineta iz turškega tabora . . .

III.

Solnce je stalo že visoko na nebu, ko se jamejo drugi dan prebujati Turki. Glave so jim bile težke, noge negotove. Zdaj se prebudi tudi glavar. S hropečim glasom zavpije: „Vode, studene vode na glavo!“

Naglo so pri glavarju. Z mrzlimi obkladki in z mrzlo vodo mu močijo in hlade razbeljeno čelo. „Hu, a-hu-hu!“ je pihal glavar, se premetaval nemirno na ležišču in se prijemal za razbeljeno glavo. „Pri Alahu, poginiti mi je! Zavdala mi je čarovnica! O, Alah, mogočni Alah, kaznuj nevrednico, maščuj se nad njo in njenim zarodom! Hu, hu, ahu-hu! . . .“

Za nekaj trenutkov je zopet zavpil: „Pa kje imate baburo? . . . Kaj stojite? — Pojdite in pobijte to kačjo zalego! Pogine naj ko pes ob cesti! Črni vrani ji naj izkljujejo oči!“

Šli so, da bi pobili Belčičevko, moža in sina, a teh ni bilo več v taboru. Bili so že bogvekje — za tremi gorami. „Prekanila nas je svojat; ušli so besi!“ so sikali Turki jeze in škripali z zobmi. „Za njimi, za njimi! Žive morate dobiti v pest!“ je vpil glavar srdito ter si od onemogle jeze trgal obleko s telesa.

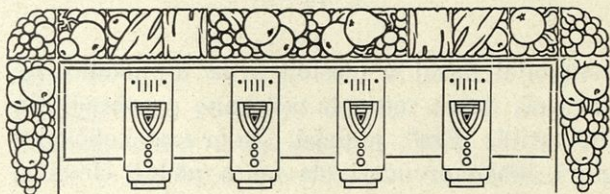
Turki so poskakali na čile konjiče in zdrčali na vse vetrove. A dasi so iskali ves dan, zasledili le niso beguncev; ne duha ne sluha ni bilo več po njih!

Turki so kleli, a beguncev le niso mogli prikleti. Glavar, ki je že toliko okreval, da je mogel drugi dan na čilega vranca, je ukazal, še ves zelen od jeze, zanetiti bližnji grad, ki so ga že itak oropali. Turška drhal si je hladila jezo, zroč v velikanski plamen, ki je švigal na vseh straneh iz grajskega poslopja, ter odjezdila dalje v globoko Turčijo . . .

Po mnogih nepravilih in nezgodah sta dospela Belčičevka in sin srečno na svoj dom v Povodje. Za srečno rešitev sta se šla vsako leto povečkrat zahvalit Mariji na Goro.

Mož se ni povrnil. „Samo, da bi ga Turki ne ujeli!“ je zavzdihnila Belčičevka vselej, kadar je pravila radovednim ljudem, kako je pekla širokohlačarjem kruh. „Samo, da bi ga Turki ne ujeli!“ je torej zavzdihnila pa pristavila: „Zakaj kdor pride Turkom živ v pest, zanj bi bilo boljše, da bi ne bil rojen. A jaz bi jim še rada pekla kruh, samo da bi možu ne storili nič žalega.“

Tako je pravil kmet sinu. Solnce je tedaj že zašlo, da nista vedela kdaj, in storil se je že mrak. Zadela sta težke krampe na ramo ter odkorakala molče domov. Menda sta iznova razmišljala o onih žalostnih in groznih turških časih.

Za prenočišče.

Dogodba s Posavja.

I.

Kroparjev Blaž iz Žabje luže je pohajal že tretji teden delat v neko tovarno v Ljubljani. Tam je imel, kakor se je rad pobahal, dobro službo. In vse je bilo dobro; samo to je bil križ, o, velik križ, ker je iz Žabje luže tako daleč v Ljubljano — se reče, če se mora hoditi peš, zjutraj dol, zvečer pa zopet nazaj, kakor je delal Blaž. Kaj menite, štiri ure hoda navsezgodaj v mesto, ondi cel dan robotati, zvečer zopet štiri ure trapati nazaj v vas, in to — razen nedelj in praznikov — dannadan, to niso mačkine solze! Kroparjevemu Blažu so sicer oponašali mlečni in porogljivi vaški navihanci, češ, da ne ume več kot hruške peči, a vendar-le se mu je posvetilo v trdi njegovi butici, ko je že tretji teden vsak večer capljal po štiri ure hodá daleč domov v Žabjo lužo, drugo jutro pa zopet na-

vsežgodaj nazaj v mesto — da to nikakor ne gre več, da se mora ta reč kako prenarediti in preurediti. „Hm“, je dejal, „kdor ima količkaj v glavi, lahko preudari, da mora zdelati človeka, ako rancá dannadan zvečer v domačo vas, zjutraj pa spet nazaj v tovarno.“ „Hm“, je dejal in rekel, „saj je še črevljev škoda“, je dejal „kaj šele mene, ki sem za podplat višje postavljen, kadar sem obut in grem iz Ljubljane“, je dejal.

O tem je bil torej Kroparjev Blaž gotov, da se ta reč mora kako prenarediti. In tudi o načinu, kako bi se naj prenaredila ta reč, ni ugibal niti za trenutek. Kaj bi družega: v Ljubljani je treba dobiti prenočišče, pa je mir besedi. In tam ostane čez noč Blaž, pa mu ne bo treba več brusiti petâ dannadan gorindol: in reč je pre-narejena in presukana na pravo stran, pa je amen! Ovbe, saj vendar imajo v Ljubljani otep slame, da mu ga vržejo kam pod peč; ali pa svisli in hleve, kamor zleze Blaž in se zarije v mrvo in prespi vso noč!

Tako naj bi se ta reč prenaredila, pa bi bilo vse v redu.

Ali govoriti je lahko, to je res; toda storiti in dobiti tako prenočišče v Ljubljani, ovbe, to je pa druga reč, čisto drugačna kot na kmetih, to rečem. O tem se je Blaž zadosti poučil.

Ko je prve dni Blaževe službe v Ljubljani kar prihrumelo po končanem dnevnem delu delavcev iz tovarne, tako da je bilo naenkrat vse

črno na ulici, in se je tudi on srečno preril v tej gnječi na cesto, ni odhitel naglih korakov na dom, kakor drugi, nego je obstal sredi ceste in se je zagledal v velikansko tovarniško poslopje pred seboj in pa v hiše, ki so se vrstile na obeh straneh ceste. In si je mislil Blaž: „E, ne bo težko dobiti postelje: toliko je hiš in tako prostorne so! Pa kaj — saj meni še treba ni postelje: otep slame v hiši, to je zame; ali pa mi pokažejo na hlev ali v svisli.“

Tako si je mislil Blaž in je jel ugibati sredi ceste, v katero hišo bi stopil, da bi poprosil za prenočišče. In ko se je naposled odločil, da stopi v tisto tik tovarne, je šel bliže. A ko je pregledal hišo čisto od blizu, se mu je naenkrat zazdela pregosposka in preimenitna, in si ni upal stopiti noter, da bi poprosil za prenočišče. Pa se je vrnil zopet na sredo ceste in je ugibal dalje, v katero hišo bi stopil. In je čakal ondi dolgo, razgledoval je in ugibal, kam bi stopil, a se ni mogel odločiti, kje bi poprosil.

Vse hiše so se mu zdele preimenitne, pregosposke. Ena lepša od druge, da takih še ni videl živ dan ne. In si je mislil Blaž: „Kaj bi stal in gledal, ko se pa ne moreš odločiti, kam bi stopil, kje bi poprosil.“ In se je obrnil Blaž in si je rekel: „Blaž, storiš pa jutri to, ko že vse razgledaš.“ In Blaž je pokimal z glavo, udaril z nogo ob tla, pa naglih korakov odhitel proti Žabji luži.

In tako se je zgodilo tudi drugi in tretji dan. Četrty dan pa si je rekel Kroparjev Blaž, tako si je rekel: „Lej ga no, nič več ne boš lazil dannadan domov, zakaj to je le prehuda; samo ob sobotah večerih boš hodil znanprej k ljubi materi v Žabjo lužo, ob pondeljkih jutrih pa navsezgodaj zopet nazaj v mesto; druge dneve boš pa ostajal čez noč v Ljubljani. Ne more biti drugače; kaj se hoče!“

Tako si je rekel četrty dan Blaž, ko je zopet zastal sredi gnječe na cesti in je bulil v obširna in razsežna tovarniška poslopja in v druge hiše na obeh straneh ceste ter ugibal, kam bi stopil, kje bi poprosil prenočišča. In ko so se razšli tovarniški delavci in je zaostal on sam še na ulici pred tovarno, si je mislil: „Uh, toliko je hiš in tako prostorne so — ne bo težko dobiti prenočišča; pa jaz ne bom izbiral: v prvi se oglasim, pa je amen.“ In je stopil Blaž v prvo hišo tik tovarne, lepo in prostorno, in je dejal: „Šlišite, iz Žabje luže sem, Kroparjev Blaž sem, pa delam tukaj v tovarni, dobro službo imam. Pri vas bi rad spal, če bi ne bili hudi; pri vas v svislih ali na hlevu ali na otepu slame v hiši ali pa kar zunaj v veži; se reče, če dovolite.“

Imeniten gospod z mestnimi manirami, ki ni poznal dosti kmetiških navad in življenja po deželi, je vstal od mize, prelepo pregrnjene, ko je prištorkljal Blaž v sobo, storil nekaj korakov gorindol, potem pa se razkoračil pred ptujcem,

ki prosi za prenočišče ali kaj, si pogladil lepo dolgo brado ter odgovoril Blažu nekam začudeno, z nasmeškom okoli usten: „Kaj želite? Jaz vas ne razumem; govorite glasneje!“

In Blaž, ki si izprva ni upal skoro prestopiti, tako ga je prevzel tisti blišč in lepota gospodovega stanovanja, in je stal mirno na svojem mestu, kakor v cerkvi — ta Blaž je požrl v zadregi debelo slino. Potem pa se je odkašljaj in je dejal krepko in na glas, zakaj mirno in tiho ni mogel govoriti, tako je dejal: „O, razumeli me boste kmalu, gospod!“ Zdajci se je ojunačil in je iznova govoril: „Vidite, iz Žabje luže sem, Kroparjev Blaž sem. Ne želim pa prav nič ne, samo prosim: lejte, ne smem biti preošaben! Ohte, prostorna je Vaša hiša; večja in lepša kot šola in župnišče pri nas doma. Pa kaj bi pravil: mislim, da bi se prav nič ne poznalo, ko bi še mene vzeli pod streho! Nisem nič izbirčen: otep slame tamle v kotu, ali pa kar v veži, in spal bi kot minister pri cesarju. Če pa ukažete na hlev ali v svislj, tudi ne rečem, da ne grem: še prav rad spim odzunaj. V tovarni sem dobil delo, bo dober zaslužek, nič ne rečem; in pri vas bi pa rad spal, se reče, Vas prosim, ako bi ne bili hudi zavoljo tega ...“

Gospod je uvidel, da ima opraviti s preprostim človekom, ki je morda to pot prvič v Ljubljani in gleda velike hiše v mestu, pa misli, da morajo biti tam zadaj tudi veliki hlevi, ob-

širne svisli in druga gospodarska poslopja, kjer se da prosto in poceni prenočiti, kakor v domači vasi. Zato reče: „Dragi moj, če hočete v mestu prenočiti, glejte, ondi tretja hiša! Tja pojedite in se oglasite za prenočišče!“ In pokaže mu dobro znano gostilno „Pri starem mizarju“ v Ljubljani.

„Ne zamerite gospod, ali ni tam gostilna?“

„Kajpada! Kje pa hočete prenočiti? — Pojdite lepo v gostilno, naročite si ondi večerjo, potem pa poprašajte še za prenočišče.“

„Moj Bog, menda ne bom koj prve dni posedal po gostilnah in zapravljal denar, težko prisluženi in nikoli dovolj premišljeno izdani denar? Kaj bi pa mati rekli doma! — Gospod, kaj bi ugibala, kar pri Vas ostanem, pa je. Nič se ne bojte, nisem umazan: Kadar bodo plačevali v tovarni, ne rečem, da bi ne plačal pol litra za Vas, in nič za to, čeprav še vogal kruha povrhu. Dela pa tudi ne boste imeli z menoj, kaj še? Sam bom nosil slamo v hišo ali vežo, kamor boste veleli, in sam bom pometal za seboj. Saj bom utegnil . . . Veste, pa še raje vidim, da bi si kar v veži postiljal; tukaj v hiši imate čedno, kakor v cerkvi: ne upal bi se sezuti škornjev, kajše zakašljati in pljuniti po tleh“ . . .

Gospod ni vedel, ali bi se jezil ali smejal, pa bolj mu je šlo na smeh; zakaj grizel si je ustnice in ni dolgo nič odgovoril. Blaž pa je bil tedaj trdno uverjen, da je prenočišče že dobljeno,

udobno in ceneno, tik tovarne v veliki in prostorni hiši. „O, to bodo mati veseli!“ si je mislil natihem; potem pa, ko gospod le še ni odgovoril ne tako ne tako, in je dokaj časa samo gledal v Blaža, je pa ta to reč tako razložil, da mu hoče dati gospod kar v hiši kot. Tedaj je pa slekel Blaž rokavnik, ga zgrnil in strepal, potlej pa zložil in položil v kot ter sedel nanj, rekoč: „Gospod, jaz Vam povem, prve gobe, ki jih najdem po žabjeluzških gozdih, prinesem Vam; pa tudi žab Vam nalovim v postu, ki jih gospoda rada jé, meni pa ni nič zanje. Zakaj, jaz hočem, ker sva se zdaj prijazno in prijateljsko domenila zastran prenočišča, da tudi zanaprej ostaneva prijatelja . . .“

„Ampak, prijatelj moj, tukaj ne morete prenočiti, jaz nimam postelj za ptujce“, je dejal gospod, smeje se in vedno zroč v čudnega gosta.

Blažu se je mehko storilo okrog srca. „Lejte, še postelj bi mi dal ta bradati, dobri gospod, ko bi bila le katera odveč v njegovi hiši in pripravljena za ptujega človeka“, si je mislil, nato pa dejal: „Gospod, rečem Vam, na postelji sem malokdaj spal. Zastran tega bodite kar brez skrbi; jaz sem na vse navajen. Zame je dobro, kakor je. Še zunaj na cesti bi zaspal, če bi ne bilo drugače, in bi me pustili ljudje pri miru. Kaj šele tukaj v hiši ali pa v veži, kjer je vse tako čedno zlikano in oškompano. Gospod, rečem Vam, kar zadovoljen sem s temle koticom,

kjer bi rad bil podnevi, da bova skupaj in se še kaj pomeniva; za ponoči je pa zame še veža predobra.“

„Ali to nikakor ne gre, da bi Vi tukaj prenočevali.“

„Oh, gospod, nikar si tega ne vtepajte v glavo. Vi ste predobrega srca; boste videli, šlo bo, šlo, pa še prav dobro. Zvečer se vležem in zaspim, zjutraj se pa zbudim, kadar bo treba vstati. In če bo malo bolj trdo v veži, kaj mi mar! Saj tega ne bom vedel, ko bom spal! In do jutra, ko pohitim v tovarno, bi že tudi pozabil. Nič se ne smejajte, boste videli, da pojde, pa še prav dobro pojde, Vam rečem.“

„Ampak jaz Vam ne pustim v veži spati! Ste razumeli!“

„O, razumel, razumel! Kaj bi ne, ko tako glasno in razločno poveste, da bi Vas moral slišati, ko bi bil tudi gluhi. Ali rečem Vam, Kroparjev Blaž ni gluhi! Dobro slišim, to je res. Toda, če ne pustite v veži spati, če mislite, da je pretrdo ali premraz tam, saj ne rečem, da bi ne prenočeval tukaj v sobi. Ali to Vam rečem: pri Vas je tako lepo, da bi lažje molil v sobi kakor spal. Pa kakor je Vaša volja; jaz se ne bom prerekal, kakor ukažete: ali v veži ali pa v sobi, — zame povsod dobro.“

Gospodu se je to razgovarjanje zdelo že sitno. Okrenil se je ter premeril parkrat sobo gorindol. Potem pa se je ustavil zopet pred

Blažem, ga pogledal resno in dostojanstveno ter rekel precej trdo: „Ne v sobi, ne v veži, ne kje drugje ni prostora pod to streho za Kroparjevega Blaža ...“

Blažu je zaprlo sapo. Pogledal je gospoda z dolgo brado in le nekaj zajecal. Zakaj ni mu šla beseda več iz ust, ko so zagledale njegove strmeče oči na gospodovem obrazu, kjer je pravkar še tako lepo in mehko sijalo mlado solnce, naenkrat črne, pogubonosne oblake. In je pobral svoj rokavnik v kotu, ga vrgel preko rame in rekel naposled z bolj tihim glasom: „Gospod, ne zamerite, jaz sem menil, da mi le postelj ponujate, ko ste mi branili v veži postiljati! Pa zdaj vem, kakšne so Vaše misli: pri Vas torej ne dobim prenočišča! Kaj se hoče, imate že svoj prav; jaz Vam nič ne zamerim, pa tudi Vi ne bodite hudi. V Ljubljani je toliko hiš, velikih in prostornih, in ura še ni pozna, bom že dobil še prenočišče. Pozdravljeni! In še enkrat Vam rečem: nič ne zamerite!“

In Blaž je prijel za kljuko, da bi šel. A tisti gospod ga ustavi, rekoč: „Blaž, bržčas še niste dosti hodili po svetu in Vam razmere v mestu niso znane. Tako Vam povem, Kroparjev Blaž, ako hočete stanovati v mestu, si morate stanovanje najeti ...“

„Gospod, jaz ne potrebujem stanovanja. Jaz želim samo majhen kotiček, kjer bi prebil noč, drugega nič.“

„I no! Prenočišča Vam je treba!“

„I kajpak! Zato sem pa stopil sem k Vam in poprosil; pa že ni nič!“

„Ampak jaz ne oddajam ne postelj ne prenočišča ne kotičkov, kjer bi se dalo prespati noč. Pa tudi mestni prebivalci so takih misli.“ In potem je še poučeval Blaža tisti gospod, da je v Ljubljani mnogo hiš, lepih in prostornih, a v vsaki hiši je ljudi kakor mravelj v mravljišču, tako da je domala vsak kotiček že zaseden. To se Blažu ni zdelo dosti verjetno; saj je videl dosti praznega prostora n. pr. v veži, že kar pri tem gospodu, a je previdno molčal . . .; gospod ga je pa dalje poučeval, kod je treba iskati prenočišča v Ljubljani, in da je treba plačati za vsako noč toliko in toliko.

„Oho, tistega pa ne“, je ugovarjal Blaž, „da bi plačeval za prenočišče toliko in toliko! Gospod toliko hiš je v Ljubljani, in velike so, prostorne tudi, bo že še za Kroparjevega Blaža prostora v njih! Kaj bi! Povprašam v drugi hiši, v tretji . . .; e, en kotiček se bo že še iztaknil, prenočišče bom že še dobil, kaj bi tisto!“ . . .

Tako je dejal Blaž, se poslovil od bradata tega gospoda, ki ima veliko in prostorno hišo, tik tovarne, kjer bi bilo tako udobno prenočevati, — stopil na ulico ter ogledaval iznova lepe in prostorne hiše na obeh straneh ceste in ugibal, kam bi zdaj. Pa ni dolgo ogledoval, pa ni mnogo

ugibal: kar v drugo hišo je stopil. In ko je tudi tam slabo naletel, je povprašal v tretji, četrti . . . a nikjer ni ubral prenočišča, ki bi bilo po njegovih željah. Povsod so zahtevali denarja, denarja . . . o tem pa je Blaž tako nerad slišal! In ko je stopil Blaž v zadnjo hišo, ki jo je še odločil za povprašanje, je bil zaradi brezuspešnega poizvedovanja že precej unevoljen. Ko so pa tudi tam zahtevali zopet plačilo za prenočišče, je bil Blaž že kar precej iz sebe. Začutil je v svojem srcu, da so v Ljubljani sami pravi Judje doma . . . od tistega rodu, ki so križali samega Izveličarja. In je začel očitati ljudem, da niso krščeni, ampak neumniki. Pa je pristopil tedaj mož pravice predenj, ga prijel trdo za ovratnik in ga scesljal na cesto . . .

O, to je gledal Blaž, ko mu je mož pravice bral sredi dolge Ljubljane levite. Ko je pa Blaž tudi to prestal, je rekel nevoljno: „Kaj se bom prerekaval s to mestno gosposčino; figo, nič več ne poprosim v Ljubljani za prenočišče!“ In je pljunil v tla, rekel mestu in možu pravice: z Bogom! — pa jo ubral po Dunajski cesti čez Posavje, črnuški most, Gameljne in Skaručno domov v Žabjo lužo. Pač bi bil imel bliže, ko bi jo bil mahnil preko Sv. Vida in Šmartnega domov. A kaj, ko se je pa moralo po tej poti iti čez tacenski most, kjer je bilo treba plačati od osebe dva stara krajcarja mostnine. Da bi se temu izognil in ne izdajal po nepotrebnem

denarja, je naredil Blaž velik ovinek in jo je torej uprasnil rajši preko črnuškega mosta v Žabjo lužo. —

II.

Dolgo ni mogel pozabiti Blaž, kako je prvi teden iskal po Ljubljani prenočišča. Res je rajši hodil še nadalje dannadan domov v Žabjo lužo spat, kakor pa da bi moral moledovati pri prebitih „Judih“ v Ljubljani za postelj. Pa ko je prišel tretji teden — se je Blaž že spet naveščal dannadan trapati v Ljubljano. Potožil je materi: „Kaj bi“, je dejal, „je le prehuda! Zdelalo me bo! Če se ta reč kako ne preongavi, me mora biti konec prej ali slej, Vam rečem. Hm“, je dejal dalje, „kdor ima količkaj soli v glavi, mora pritrditi, da resnico govori Kroparjev Blaž.“

„Lej ga no, Blaže, pa nikar ne hodi v tovarno, saj te nihče ne sili. Viš, delavcev je v domači vasi malo, dela pa obilo. Kar doma ostani in se loti dela v domačem kraju. Saj ga je kar čez glavo!“ Tako je velela in svetovala stara Kroparca, mati Blaževa.

„Slišite, kaj pa govorite, mati“, je odgovoril Blaž. „Lejte, v tovarni imam dobro službo. Še Bog, da sem jo dobil. Osel bi bil, Vam rečem, ko bi jo popustil kar tako.“

„Kakor veš, silim te ne. Stori po svoji previdnosti, da mi ne boš kdaj očital, da ti nisem

prav svetovala. — Praviš: službe ne pustim! Viš, domov pa tudi ne moreš hoditi dannadan, to je prehuda! I, kaj pa, ko bi še enkrat poizkusil v Ljubljani! Lej, svet ti dam, da stopiš zopet v to ali ono hišo in poprosiš za prenočišče. In če drugače ne gre, pa naj bo, v božjem imenu, boš pa plačeval od postelje, pa je mir besedi.“

„Treba bo, treba! Drugega ne kaže“, je pritrdil Blaž ter pričel misliti in ugibati, kam bi zopet stopil in kje bi še enkrat poprosil.

Ali človek ima časih res večjo srečo kot pamet.

Ko jo ureže tretje sobote večer Blaž iz tovarne proti domu, mu naenkrat pade v glavo, kako prostorne hleve in svisli imajo Florijančkov boter na Posavju. Tam je že marsikdo prenočil, zakaj boter so usmiljenega srca in vsakemu radi dobro store. Spomni se Blaž, da sta z ranjkim očetom — Bog jim daj dobro — tudi ondi prenočevala, ko sta nesla brezove metle naprodaj. „Jemnasta, pa da se nisem tega prej domislil“, si je očital Blaž in se udaril s prstom po čelu. „Glejte si no, tam moledvam, kjer ni; kjer pa je, ondi pa mimo grem.“ In ko je došel že na Posavje in je zagledal Florijančkovega botra dom, se mu je zazdelo, kakor da gre v svojo hišo, in silno se je razveselil. In ko je zavil k Florijančkovi hiši, so se prav tedaj — kakor nalašč — prikazali boter Florijanček na pragu. Blaž je stopil k njim in jim rekel: „Tako in tako.

Dobro službo imam v tovarni v Ljubljani, prenočišča pa še ne. Vaša poslopja so razsežna in velika. Kaj, ko bi še mene vzeli pod streho? Prav nič se ne bo poznalo, zakaj v tej razsežnosti se človek skrije kot krt pod zemljo. Enkrat sva že prenočevala na Vašem hlevu z ranjnim očetom, ko sva prodajala brezove metle todokoli.“

„Kaj si ti Kroparjev iz Žabje luže, tistega metlarja sin?“ vprašajo boter Florijanček.

„Ahm, Kroparjev, iz Žabje luže, Blaž mi je pa ime.“

Dobrodušni Florijančkov boter so tedaj veleli: „Prvi nisi, ti Blaž, zadnji pa menda ne boš, ki bo prenočil pod mojo streho. Hlev, veš, kje je. Lej, gori je dosti mrve. In v senu, pravijo, se človek najbolj izpočije; kar gor hodi spat.“

Tako je dobil Kroparjev Blaž prenočišče. Odvalil se mu je tisti dan velik kamen od srca. Zdaj bo lahko opravljal službo v tovarni in mu ne bo treba iskati, vsaj v poletnem času ne, postelje v Ljubljani. To se zna, kako iz srca je bil hvaležen Florijančkovemu očetu in kako toplo, čeprav ne ravno izbrano, se jim je zahvaljeval za podeljeno, zanj zares veliko dobroto. Zdaj je bil Blaž zadovoljen, da nikoli tako. Ob sobotnih večerih je hodil še vedno domov, tako da je bil čez nedeljo pri materi v Žabji luži, in šele ob ponedeljkih navsezgodaj jo je mahal zopet v tovarno v Ljubljano. Druge dneve je pa lepo ostal na Posavju, kjer se je prav imenitno od-

počil v senu na Florijančkovem hlevu. Pa mislimo, da je bil tudi to en razlog, da je tako dobro spal na senu naš Blaž, ker mu ni bilo treba imeti sitnih skrbi, koliko bo veljala postelj... To se ve, da mu boter niso računali niti vinarja zanjo, dasi ni spil niti kapljice vina v njih gostilni. In to je bilo Blažu, ki je bil vse prej kakor zapravlživec, brez dvoma kaj pogodu.

Kakih štirinajst dni je že hodil Blaž na hlev spat. Tudi Florijančkova hlapca sta gori počivala. Tretji teden pa je začelo na hlevu strašiti...

O Blažu je bilo znano, da njega še nikdar ni potipal kak strah okrog srca. On se kratkotalo za kak strah še zmenil ni. Je bil preveč trdnih živcev, da bi bil stavil vero v strahove in prikazni ali v druge take spake in pokaze. „Samo hudobnega človeka se jaz bojim, drugih strahov pa ne“, je dejal večkrat modro.

Toda o hlapcih, dasi sta bila močna in zagnetena, prava debeluharja nasproti Blažu, se ni moglo kaj takega trditi. Tadva sta bila pa bolj narejena na strah in vraže. Če je kak večer malo bolj ropotalo in praskalo gori po gredah, bi bila kmalu ušla s hleva. Ko pa sta videla, da se Blaž niti ne zmeni za to reč, sta ga vprašala: „I, Blaž Kroparjev iz Žabje luže, kaj ne slišiš: straši!“

„Pojdita no, pojdita! Kaj bo strašilo? Ali ne vesta, da je strah po sredi votel, ob straneh ga pa nič ni!“ je odgovoril Blaž modro.

„Pa le straši; poslušaj, kako ropoče in praska in skače po gredah, gori pod streho.“

„E, kakov maček je gori, ki miši lovi! Pa saj smo trije! Nas pač ne bo strah. Ko bi en sam tukaj spal, bi že šel pogledat, kaj da je, takó pa tega treba ni. — Pa mene kar na miru pustita. Jaz bom zaspal; saj vesta, da strahu ni in da sem jaz truden.“

Tako je dejal Blaž, se prevrnil na desno uho pa skoro nato že zasmrčal.

Tudi hlapca sta zatisnila oči, da bi zaspala. A ura je bila že pozno v noč, ko sta se še vedno preobračala. In še tisto spanje, kar ga je bilo, je bilo kaj nemirno in malo vredno.

To je bilo v sredo. Pa tudi v četrtek in v petek se je pojavil strah, pa čimdalje hujše. Za lahkoverna hlapca, ki bi že bila pobegnila s hleva, da ni bilo Blaža gori, so bile te noči naravnost mučne in strašne, a izdati tega nista hotela ter sta celo drug drugemu tajila. Sramovala sta se vendarle svoje plašljivosti ob belem dnevu, če sta se spomnila na tega trdega Žabje-lužarja, ki je v najopasnejših in najhujših trenutkih mirno in trdno spal kot polh, če je tudi praskalo in ropotalo po gredah, kakor da plešejo sami rogati pod streho . . .

V soboto popoldne pa jo je mahnil, kakor vselej, Blaž domov v Žabjo lužo. In tako se je zgodilo, da sta šla ta večer hlapca sama spat

na hlev. Kako se jima je godilo, to je izvedel Blaž, ko jo je v ponedeljek zjutraj primahal na Posavje, in sta se zagovedna in debelušna hlapca ravno valila s hleva, kjer sta ob belem dnevu z bojaznijo v srcu in z nastežaj odprtimi očmi iskala strahu . . .

„Jehata, Blaž Kroparjev, kaj takega kot nocojšnjo noč, pa še ne, kar sem živ, to rečem“, je brenčal s hripavim in vznemirjenim glasom veliki hlapec izpred hleva. In njegov drug, ki je pravkar zlezel s stopnic in je štrbosnil na varna tla k velikemu hlapcu, je gledal resno, z bulečimi očmi v Blaža, kazal z roko gor na hlev, pa zatrjeval: „O-o!“ Z glavo je prikimaval kar naprej in kar naprej zatrjeval: „O-o! Mhm, Blaž, pa prav zares! . . .“

Blaž je postal.

„Je že spet imel maček svoj dan na hlevu. Ko je lovil miške in skakal po senu ter plezal in praskal po gredah, sta pa trapa zagovedna in babjeverna menila, da se je nakanil na hlev sam peklenšček rubit njuni duši“, si je rekel Blaž. Skoraj je vedel, kaj mu bosta odgovorila, pa ju je le vprašal: „Pa kaj je bilo?“

„Kaj je bilo?“ je ponovil v veliki razburjenosti veliki hlapec, čudeč se, da vpraša Blaž tako vsakdanje, tako mirno, kakor da bi se nič ne bilo zgodilo minulo noč. „Kaj da je bilo?“ je ponovil tedaj še enkrat, nato pa zatrdil: „Kaj? — Straši gori, ti rečem, straši, da še nikoli tega,

ti rečem. Midva že ne greva več na hlev spat. Kaj bi strahu v gobec lezel, ti rečem!“ . . .

„O-o! Pa prav zares, Blaž!“ je pritrdil iznova drugi hlapec, činkajoč še vedno z glavo in pljujoč si v roke.

Blaž je tedaj požrl debelo slino in se močno prestrašil. Pa ne strahov, tega naj nihče ne misli, saj smo rekli, da Blaža še ni potipal strah okoli srca. Ampak neka druga reč ga je zaskrbela, zaskrbela tako silno, da se je močno prestrašil. O, ko bi bil zagledal Blaž tudi sedem strahov skupaj, bi to njega, ki je bil trdne kože in trdih živcev, kakor vsi Žabjelužarji, ne vznemirilo tolikanj.

Ampak zaradi ležišča se je prestrašil Blaž, zaradi ležišča v senu, cenenega in tako lahko pridobljenega pri dobrem in usmiljenem Florijančkovem botru na Posavju! O, Florijančkov boter so izkušen mož in vedo, kako in kaj: da se lahko spi na otepu slame v hiši, veži — — ali pa na hlevu, v svislih, poceni in dobro, kakor se niti v gosposkih pernících ne odpočije. O, Florijančkov boter vedo, da je tako, kaj bi ne! Zato pa je dobil pri njih, s par besedami je dobil Blaž nočno ležišče, kakršno je bilo po njegovi volji in pameti. A ne tako v mestu. Ondi je izpraševal Blaž, prosil, — nič: ni jim šlo v glavo, ne bradatemu gospodu, ne drugim, kjer se je oglasil, kako in kaj. Niso ga marali razumeti in naposled niti ne več poslušati ti škrici in sitne

mestne gospe. Kmalu bi bil Blaž še zaprt, da ni imel mož pravice, ki je moral biti bržčas iz Žabje luže doma, dasi ga Blaž ni poznal, več soli v glavi in usmiljenja v srcu, kakor vsa mestna gosposčina . . .

Zaradi ležišča se je torej prestrašil Blaž, da je požrl iznenaden debelo slino; zaradi nočnega ležišča, da bi ga ne izgubil po taki budalosti, ga je prijelo in vzdignilo, da je vprašal nad vse vznemirjeno: „Pa zakaj ne pojdeta gor na hlev spat, â? Pa zakaj ne? . . .“

Zdaj sta pripovedovala hlapca v živih barvah, kako je bilo.

Komaj sta legla in zatisnila oči, pa je začela tista reč, tisti strah. Škrtalo je — pa kako! — ropotalo — pa kako! —, in potem je skakalo in se premetavalo po gredah, da se Bogu usmili — vse drugače in v večji meri kakor prejšnje noči. In naposled, — se je strah, menda je bil res sam peklenšček, zavrtel pod streho in skočil z grede — kam? Tega hlapca nista vedela; zakaj zavplila sta oba hkrati, divje, kakor da ju že drži strah, in skoprnela bi bila od strahu, da bi ne bila naglo pobegnila in ušla s hleva . . .

„No, kdo bi še potemtakem lazil na tak hlev spat!“ je vzkliknil naposled veliki hlapec in pogledal vprašujoče Blaža, češ, mislim, da tudi ti ne, ki si iz Žabje luže doma.

„O-o! Jaz že ne več na hlev! Nobena sila me ne spravi več gor spat! O-o!“ je javkal in

trdil drugi hlapec in pokimaval z glavo in činkal kar naprej. Veliki hlapec pa, v svesti si, da pač tudi Blaža ne bo zdaj več mikalo na hlev, je pristavil: „Seve, branilo se tudi poslej nobenemu ne bo spat hoditi na hlev, to je res!“ Pa je pogledal iznova Blaža, da bi videl, kakšno barvo bo zdaj pokazal. A prav te zadnje besede so Blaža vidno in s pridom utolažile.

„O, da mi le ni zabranjeno, kaj drugo? Da le nisem ob postelj, kaj strah!“ je vzkliknil Blaž skoroda razveseljen. Nato pa je dejal: „Jaz se nič ne menim za to reč. Pridem vseeno na hlev spat. Če res gori straši, bom vsaj enkrat videl, kakšen je strah . . .“ Tako je dejal Blaž in odhitel dalje.

Hlapca pa sta se čudila, da se upa ta Žabje-lužar tako govoriti. Vendar pa sta bila v dno duše prepričana, da bo do večera že snedel besedo, da mu bo dotlej srce, čeprav je le žabje-lužarsko, ušlo v hlače, če ne celo v njegov kvedrasti črevelj . . . Pa sta se le zmotila. Zvečer sta zagledala Blaža, ki je lezel na hlev v mrvo, kakor je bil zjutraj rekel.

„E, ne bom premenjaval. Se preveč težko dobi tako ležišče — in če bi tudi še kaj hujšega prišlo“, si je mislil Blaž, se ukopal gori na hlevu v mehko, vonjavo seno, naredil križ (večerno molitev je bil odmolil že spotoma) pa zaprl oči.

„Jehata, ta ti je pa trd!“ je viknil spodaj hlapec. „A to rečem“, je pristavil, „nocojšnjo

noč bo še čudno gledal, kod se pride po najkrajšem potu s hleva . . .“

„O-o!“ je prikimaval drugi hlapec in pljuval v roke, kakor da bi se bilo treba oprijeti že zdaj, da ga ne odnese ponoči pokaza nemarna in nebodijetreba — strah s hleva . . .

III.

Blaž je bil miren na hlevu, toda zaspati le ni mogel. „Eh, prevroče mi je, kaj pa drugega“, si je rekel in se izkopal iz sena, v katerega se je topot res globlje zaril kakor druge večere. Zdaj je legel čedno vznak ter vrgel rokavnik preko prsi, kakor navadno store delavci, kadar poležejo po kosilu v poletnem času po travi. Ampak ni legel Blaž na ležišče, kjer je navadno počival in kjer je tudi to noč hotel prespati; temveč tja h kraju, blizu izhoda, odkoder se je videlo tako lepo na velike kostanje na dvoru. Mislil si je v svoji preprosti premetenosti: „Kaj bi — strahu ni, to je enkrat ena. In če bi res kaj bilo, če bi res kaj prišlo, kaj drugega kakor mačka: od tukaj-le se bo prav dobro videlo. Videti pa moram, kaj da je, prepričati se moram, če bo res kaj prišlo, kaj hujšega kakor prejšnje noči, drugače ne verjamem. In ko bi res prišlo kaj hudega, tako hudega, da bi jaz ne zmogel premikastiti tiste reči, tu pri izhodu — smuk! — dol na dvor, potlej pa naj iztika za menoj mrcina po hlevu, kjer me ne bo več, ha, ha, ha! . . .“

Tako si je mislil Blaž, ko je legel tja h kraju, blizu izhoda. Potem pa je naredil sveti križ in zaprl oči, a zaspati le ni mogel . . .

Ljudje so pospali — nobenega glasu ni bilo več čuti. Niti pes ni zalajal več na vasi. Luna je sijala svetlo kakor morda še nikoli prej, vsaj tako se je zdelo Blažu. In res, ne bilo bi treba prižigati to noč vžigalic popotniku, da bi mogel pretuhtati z „roke“ na razpotju, katera pot je prava, katera drži do cilja: napisi so bili vidni in so se razločno čitali že oddaleč. Tako svetla je bila noč, da je radovednež, ki je prebral pol priljubljene mu povesti, pa mu je olja zmanjkalo v svetilnici, stopil k oknu in čital ob mesečini dalje svojo knjigo.

Blaž se je nemirno premetaval na ležišču. Zakaj — tega pravzaprav še sam ni vedel: strahu se ni bal, ali miren vendarle ni bil. Srce mu je tolklo skoro slišno. Zdelo se mu je, da se mu hočejo celo lasje ježiti. In skoro je slišal neki glas, ki mu je šepetal na dnu srca: „Blaž, pa zakaj nisi slušal hlapcev? Lej, onadva zdaj lepo mirno smrčita, ti pa tukaj čakaš, kdaj te bo pograbil strah . . .“

Ko je Blaž zaslišal ta glas in se ga zavedel v polnem zmislu, je jezno brcnil z nogo po senu in zamrmral nevoljno, trdo: „Kaj me bo strah, saj nisem baba! Ko bi me pa bilo strah, bi pa ne hodil na hlev v seno, no-ja! . . .“

Tako je zamrmral trdo in nevoljno, pa iznova vrgel rokavnik preko prsi in iznova zatisnil oči. A tudi zdaj ni mogel zaspati. Pa si je rekel: „Kaj bi! Zaspanca ni na moje oči, pa ga ni! Naj pa strah pride nadme, če mu je prav in všeč. Tukaj-le ga pričakam in še vstanem ne, če mi zašumi na vzglavju. Kaj mi le neki more! Če je duh, mu porečem: ‚Mir tvoji duši, in izgine. Izkušnjavcu iz pekla pa naredim sveti križ pa zbeži kakor sanje, kadar se človek prebudi.“

Blaž se je oddahnil, nato pa nadaljeval: „Strahu torej ni. In če je, kakor trdita hlapca, tukaj-le sem, pa naj pride: bom vsaj videl, kakšen je! Še nikogar ni snedel, tudi mene ne bo. Res sem radoveden, kaj pride drugega, če ne maček. Prepričati se moram, kaj da je.“

Odprl je Blaž na široko oči, da bi že oddaleč zagledal, kadar pride strah na hlev. In je čakal, čakal . . . Toda ura je že odbila deset, strahu pa še ni hotelo biti.

Domislil se je tedaj Blaž, kako je nekoč doma strašilo.

Bil je še otrok. Pravkar so odmolili večerno molitev. On je bil silno zaspan in je predremal skoro vso molitev. Oče so ga zaraditega karali. Prav v tistem hipu pa strašno zaropoče v veži. Vsi se izpogledajo. Vežne dveri so bile zapahnjene — kdo bi rogovilil zunaj?

Zaropotalo je iznova, kakor bi kdo butal v stene, ob strop, ob tla, potem pa vlekel ve-

rige po veži. In zopet kakor da bi drdral voz, tako se je slišalo. In ropotalo je vedno naprej, rožljalo, butalo in vozarilo brez prenehanja. V nočni tišini je bilo to zares nekaj strašnega ...

Samega strahu niso mogli domači izprva misliti, kaj da je, tako jih je prevzela groza. Nobeden se ni upal odpreti vrat, da bi pogledal v vežo. Drug drugega so pogledovali prestrašeno; še celo oče so bili vidno preplašeni.

Blaža je stiskalo in tiščalo pri srcu, prav tesno tiščalo. Dihati se ni upal, kaj še govoriti. Stiskal se je k materi in odpiral usta, da bi molil, a besedice ni mogel spraviti z jezika. On je še manj mogel misliti, kaj da je, kot drugi. A tem bolj ga je izpreletavala groza po kitah in kosteh; zakaj kar takó se mu je zdelo, da je prišel sam peklenšček ponj, ker je dremal pri molitvi ...

„Spomin“, so izustili prestrašeno mati.

„A, kaj spomin!“ so viknili oče in zamahnili z roko.

„Hudoba!“

„Hudoba pa, hudoba, ampak v človeški podobí. Dolgo pa mi ne bo mrcina razgrajala!“ In potegnili so izpod škrinje težak cepec z debelo buško na enem koncu, pa odprli duri. Prav tedaj pa strašno počí nekaj v veži, kakor bi se sto loncev pobilo na en mah, nato pa vse utihne.

„Aha“, zavpijejo oče, ko se zagledajo pred peč ter vržejo nevšečno cepec v kot. „Samo

maček je bil, drugega nič, še hudoben človek ne, ali pa nagajivec! ...“

Prinesli so luč. Hišni muc je ves spehan z ubitim loncem, poveznjenim na glavi, težko dihal ob peči. Skoro sama žica, s katero je bil lonec zvezan, mu je še opletala ob glavo, črepinje pa so ležale, močno vse, po tleh ...

In ko so oče jemali žico mačetu raz glavo, so govorili: „Tako, tako! Malo je bilo mleka v piskrcu, toda tisto je prijetno dišalo: je pa snedenec vtaknil gobec in glavo v piskre, da je posrebal dobri mlekec. Noter je šlo, nazaj pa ne več; je imel že smolo to pot stari grešnik! In z glavo v loncu je letal po veži in butal ob zid ter strašil lahkoverne, dokler ni strašno zaropotalo in se mu ni razveznil lonec in razletel v sto črepinj.“

Smejali so se zdaj vsi svoji neumnosti in drug drugemu očitali plašljivost. Oče pa so rekli: „Zdaj ste prepričani, da je strah po sredi votel, ob straneh pa ga nič ni.“

Tega se je torej domislil Blaž na Florijančkovem hlevu, ko le ni mogel zaspati, dasi je že odbila ura deset. In rekel je, tako je rekel mirno in brez bojazni: „Strah, zdaj pa pridi, jaz sem pripravljen, jaz te pričakujem.“ Ali strahu le ni bilo ...

Tedaj se je začelo Blažu zdehati: „Aha, dobro znamenje“, je izustil, „zdaj bom vendarle zaspal.“ In je zaprl oči, in zaspanec mu je res

legel na trepalnice, in skoro nato je Blaž zasmrčal.

Spanje Blaževo pa to noč ni bilo trdno. Samo sanjal je, sanjal o strahu, da je kar priplaval po megli na hlev, da bi pojedel Blaža. A Blaž mu je izbil vse zobe. Nato ga je prijel še za noge in ga opletal ob špirovcu na hlevu, dokler se ni prebudil — namreč Blaž.

Prevrnil se je na drugo uho ter zamižal, da bi zopet zaspal. Prav tedaj je udarilo v zvoniku. Ura je bila. Blaž je štel. Naštel je enajst. „Aha!“ si je mislil, „zdaj-le se je pričela ura strahov, kakor pravijo. Pa le naj pride strah! To rečem: nikoli več ga ne bo mikalo strašiti po tem hlevu! Toliko ga bom že poučil ter mu zabičil in zapisal v butico in na hrbtišče, če ga sploh ima.“ — Pa pomislite — prav v tistem hipu je nekaj zaškrtalo in zapraskalo gori pod streho, potem pa začelo skakati po gredah gorindol, semintja . . .

Blaža je nehote izpreletela zona. Kdo drug na njegovem mestu bi se bil ustrašil; ne tako Blaž. „Neumnost“, je bleknil jezno in se naredil trd. Legel je v znak, vrgel rokavnik preko prsi ter stisnil s krčenimi rokami pesti. Tako je čakal strahu, ki se je že pojavil na hlevu . . .

Bil je Blaž silno radoveden, kakšen strah je to. Na vsak način ga je hotel videti in se — če treba — pomeriti z njim. A minilo je že skoro četrt ure, pa strahu le še ni bilo do njega.

O, da bi imel luč, šel bi bil Blaž v oni konec in posvetil na grede, da bi bil videl strahu, pred katerim sta zbežala zavaljena in močna, pa ravno-tako lahkoverna hlapca s hleva. Luna je sicer sijala jasno in svetlo, ali kaj: skozi streho ni mogla prodreti mesečina! Na hlevu je bilo torej temno kot v rogu; le na tem koncu, pri izhodu, kjer je ležal Blaž, je bila mesečna luč. Naprej pa so zastirali svetlobo kupi sena. Blaž je ležal blizu izhoda tako, da je dobro videl na dvor. A dalje po hlevu ni mogel razločiti ničesar.

Zdajci zaropota iznova po gredah. V ta konec se bliža, kjer je počival Blaž, in zapraska ravno nad njegovo glavo.

Blaž je bulil z očmi gor pod streho, v temino, a opaziti ni mogel ničesar, niti da se kaj premika in giblje na gredah. Ali skakala pa je tista reč tako naglo po gredah semintja, zdaj v ta kot, zdaj v oni pa zopet nazaj, da se je čul venomer ropot in praskanje z vseh strani izpod strehe. In to praskanje in šviganje, ki je vznemirjalo tiho, tajnosti polno noč, se je čulo tako čudno, da je moralo zbegati še tako trde živce. E, noč ima svojo moč, in nihče nima rad, da rogovilijo neznane moči nekje v višavi nad njegovo glavo, pa sredi noči, ko vse odeva tiho in mirno spanje, ko je človek sam, tako sam na zapuščenem kraju . . . Tudi Blaž si je priznal, da bo res nekako tako. A njega, Žabjelužarja, z debelo kožo in debelimi možgani to strašenje

le še ni spravilo iz ravnotežja. Kadar je začutil, da mu hoče nekaj kakor strah lezti pod kožo, se je kar trd naredil pa brcnil nevoljno v seno in zarentačil: „Neumnost!“ — in pomagalo je.

Naenkrat pa je vse utihnilo na gredi. Več ni skakala tista reč, ne praskala in se premetavala z enega kota v drugi: taka tišina je nastala kakor v grobu. Miška bi se bila slišala, ki bi bila stekla v luknjo. Šivanka bi se bila čula, ko bi bila padla na tla. A Blaž je dejal: „Prebita reč, kam se je udrila!“ Zdajci je spet nekaj zaškrbljalo na gredah, se zagugalo: ušk, ušk! in — lop! — je reklo, pa je cmoknil strah — o groza! — ravno na Blaža, na njegova kolena . . .

Težko je zasopel Blaž, in lasje so mu vstajali, ko je čutil strah na sebi. Zdaj se ni upal več brcniti v seno . . . Samo bulil je z očmi v tisto reč, ki je čepela na njegovih nogah, a spoznati le ni mogel, kaj bi to bilo. Kaj ali je res sam rogati? Hu!

Kake tri minute je že čepel strah na Blažu, pa čisto mirno: ni se premaknil na na levo, ne na desno, ne naprej, ne nazaj; kamor je padel, tam je obležal. In to je Blaža zbegalo. Zdaj ni drugega mislil, kakor da je res strah ta reč, ki čepi na njem tako mirno. In lasje so postali Blažu potni. Poguma pa le ni še izgubil. Neustrašenost ga še ni zapustila, dasi je čepel strah na

njem, dasi se mu je plazil — kaj bi tajili — že okoli srca . . .

„Ta reč se mora prenarediti! Ta pohâba bi me res kmalu pripravila v strah“, si je rekel tedaj Blaž. In ko je minilo še kake pol minute, in Blaž le še ni mogel spoznati strahu, dasi je tako bulil vanj, se mu je te reči dosti zdelo. Sklenil je v svoji pameti, da ujame strah in ga zmi-kasti . . .

Rokavnik mu je bil še zmeraj pregrnjen preko prsi, in roke je Blaž še zmeraj tiščal sklenjene pod rokavnikom, pripravljene za mikastenje. In dasi ni brcnil Blaž z nogo in dasi ni zavpil: „Neumnost!“ —: strah, ki se je plazil okrog njegovega srca, je bil tedaj že pregnan, in Blaž se je samo še bal, da bi mu strah, ki je čepel tako mirno na njegovih nogah, ne ušel naenkrat kakor duh. Silna radovednost ga je priganjala, naj stori naglo, kar misli. In želje, da bi premikastil strah, so bile tako velike, da se jim ni mogel več ustavljati. Previdno in počasi je tedaj Blaž razklenil roke in še previdneje in počasneje je oprijel z njimi za rokavnik. In ko ga je tiščal v rokah, ki jih je imel še vedno skrčene na prsih, krepko in trdno kakor s kleščami, tedaj je vdaril z rokavnikom z vso močjo in silo po strahu, naglo povil ter stiskal in tlačil in mečkal, kar je mogel. Potem pa se je vzdignil z ležišča in hitel s strahom, povitim v rokavniku, po stopnicah dol na dvor

in še vedno je tlačil in stiskal in mečkal pa klical hlapca: „Vstanita, pravim, strahu sem ujel! V rokavniku ga imam povitega. Pridita ga pogledat! V rokavniku ga imam! M-hm, pa še prav zares!“

IV.

Veliki klapec, ki je bil buden, je takoj vstal in poklical še svojega tovariša, drugega hlapca, in oba sta šla nato gledat strah . . .

„No, kje ga imaš?“ sta zavpila oba, ko sta prilomastila na dvor, kjer je Blaž še vedno mencal in zgibal tisto reč v rokavniku.

„Tukaj-le! Če je sam bognasvaruj iz pekla, je moral že poginiti!“

Pri teh besedah vrže Blaž rokavnik in strah na tla. Ko se nič ne zgane več, prime Blaž za rokavnik in strese vun, kar je bilo v njem povitega. Postrani je padel strah iz rokavnika in obležal na pesku . . .

„Aha, ti si!“ je viknil Blaž, ko je pogledal strah in ga spoznal.

„Pa kaj je to?“ vprašata hlapca.

„Poglejta dobro, pa bosta vedela! Ampak rečem vama, dobro je bilo, da sem ga zgrabil z rokavnikom; zakaj z roko bi ga ne bilo varno prijemati; ugrizne kot sam volk.“

„Ampak jaz še zdaj ne poznam te mrcine!“

„Oho, poglej no, ali ni to dehor? V mrvi imajo kokoši gnezda, v gnezdih so pa jajca. Jih je pa hodil pit ta grdoba in vaju strašit ter pre-

ZA PRENOČIŠČE

ganjat s toplega in mehkega ležišča na hlevu. Menda ni dobro videl nocoj in je menil, da je kurje gnezdo, ko se je spustil z viška name. No, pa ta nakana se mu je zaenkrat ponesrečila. Izkupil jo je dosti. Temu že ne bodo več rojile po glavi muhe, da bi se še kedaj nameril na Florijančkov hlev pobirat in pit kurja jajca ter strašit bojazljive in lahhoverne ljudi.“

„Lej ga no, saj je res dehor! To rečem, noč ima svojo moč, drugače bi naju vendar ne bila prestrašila ta ponočna živalca“, je rekel zdaj veliki hlapec.

„Ahm, pa še prav zares: noč ima vendarle svojo moč“, je prikimal njegov drug, Blaž pa je pristavil: „No, pa tega strahu je vsaj nekaj. Tisto je še slabše, če nič ni, pa straši, kar se tudi dogaja.“

Hlapca sta se sicer zarekla, da ne bosta več ležala na hlevu, ali strah je bil sedaj pri kraju. Ta prebiti Žabjelužar ga je ukončal, torej sta bila odvezana svojega sklepa. In tako so šli zopet še tisto noč vsi trije spat gor na hlev v mehko in dišeče seno, kjer se človek tako dobro odpočije. Dehorja so pa vrgli na stopnice, kjer naj počaka, da ga drugo jutro odero in prodajo kožo. Ali proti jutru, ko so še vsi trije trdo spali, se je spak dehorski prebudil, in spomnivši se, kaj vse je prebil to noč v Blaževi rokovnjaški malhi, ne dosti manj kot peklenšček v kovačevem mehu, se je prekucnil na stopnicah in

zvalil na tla, potem pa jo je hotel pobrisati, četudi postrani, s potrtimi rebri, spred Florijančkovga hleva in pobegniti za vedno s Posavja. Toda ni se mu posrečil beg. Že tam pri šupi je oslabel; in komaj se je dodobra zaril in zakopal v stelji, pa je omedlel in poginil . . .

To so naši junaki drugo jutro iskali dehorja, to so se popraševali, kam bi bil izginil! A če so se še tako izpogledovali in praskali za ušesi, dehorja le ni hotelo biti, da bi ga odrli na meh in prodali njegovo kožo . . .

Pes čuvaj, priklenjen na verigi, je že celo jutro vohal in majal z repom ter cvilil. Zdajpazdaj se je spel ob kolibi na zadnje noge, bevskal in polajeval ter nemirno stopical semintje. Kadar je začul človeški glas, je obtihnil in povzdignil uhlje, da bi boljše slišal. A ko le ni bilo žive duše k njemu, je zapraskal in poskočil, da bi se bil kmalu odtrgal, ter iznova polajeval, počasi in nalahko, kakor da kóga kliče. A kdo je imel časa to jutro se ukvarjati z njim?

„Kaj pa, prijatelja, če je bil le pravi strah in se je, grdavš, ponoči le potajil, a?“ je omenil ob hlevu veliki hlapec.

„Ojehata!“ je viknil prestrašeno drugi hlapec.

„Dehor je bil, nič drugega, kaj bi!“ je zarlenčal jezno Blaž. Žal mu je bilo dehorjevega kožuha, ki bi se bil prodal za lepe denarce . . .

„H, pa dehor bi se ne bil prebudil in pobegnili! To so čudne reči!“

„Bodita pametna, saj sta ga vendar videla na lastne oči ter se prepričala, da je bil res dehor, čisto pravi dehor!“

„Ha, govori se lahko! Kaj pa, če je bil strah podoben dehorju? O-o! To rečem in pravim, da zvečer ne bo zdravo iti na hlev; strašilo bo, da bo joj. Spak se bo maščeval nad nami!“ ...

Tedaj pa se je pes odtrgal od verige. Je bil že kak člen počen, pa je odnehal, ko se je pasja dlaka tako strašno zapoletevala zdaj na to, zdaj na ono stran. In ko je bil enkrat pesčuvaj prost, je pa koj zavohal sled po dvoru. In je cvilil in tekel po sledu, pa stekel v šupo. Ondi se je metal na vse strani, potem pa je jel brskati in razkopavati v stelji. In ni dolgo trpelo, pa je privlekel — v veliko začudenje naših znancev — mrtvega dehorja na dan. Jaderno ga je zgrabil ter pribezljal z njim v gobcu nazaj na dvor. Pred Blažem ga je spustil na tla in glasno zalajal ...

Blaž se ni obotavljal. Na mah se je pripravil in potegnil dehorju kožuh čez glavo. „Zdaj vidita“, je dejal nato, „da je ‚strah‘ tudi pod kožo dehor, torej ni dehorjeve kože ali podobe nase vzel ...“

„Pa kako je grdavš zašel v steljo, to je še čudno!“

„Kako? Zraven nisem bil — pa vem, kako je moralo biti. Dehor ima trdo butico. O, ta zver ne pogine izlepa! Je bilo že še nekaj življenja v njem, ko smo ga vrgli na stopnice. In ponočni zrak in hlad sta mu dobro storila, in dehor se je prebudil. Ko bi bil mogel, o, odnesel bi bil še pete s Posavja in ne bi bil čakal, da bi ga drli danes na meh. A v siromaku je bilo le še nekaj življenja. In ko se je priplazil v šupo in zaril in skril v nastelji, je še tisto življenje ugasnilo. Rečem vama, zraven nisem bil, a ker poznam to zver, sem prepričan, da se drugače ni moglo zgoditi.“

„Hm, hm, tak je pa le res dehor strašil, tak pa le res družega strahu ni bilo! Eh, noč ima vendarle svojo moč, pravijo, pa tudi jaz tako rečem“, je zinil zdaj veliki hlapec, prepričan, da je brez potrebe dovolj strahu prebil pretekle noči zavoljo ukončanega nebodigatreba, ter naposled pristavil: „Ardibaka, Blaž, Žabjeluzarji pa niste kar tako!“

„Tudi jaz rečem“, dé drugi hlapec, „da ste Žabjeluzarji tiči; posebno ta-le Blaž, ki se drži, kakor da bi ne znal do pet šteti, a je tak kavelj, da nič tacih! Ahm, pa še prav zares!“

Blaž je molčal, a dobro se mu je le zdelo, da je prišel naenkrat v tak ugled pri hlapcih. Ne zato, kakor da bi bil častiželjen. Za take reči se je on toliko menil, ko za lanski sneg ali prazen nič. Ampak zato je bil vesel, da ga

naenkrat cenita hlapca, ker bo potreboval tudi v hudi zimi, ko bo na hlevu že malo krme in veliko mraza, prenočišča, cenenega in po njegovi volji, kakršnega ni mogel iztakniti v Ljubljani poletu, kaj še, da bi ga bil dobil pozimi. O, Florijančkov boter so dobri; nič bi ne rekli, ko bi šel Blaž v hudi zimi mesto na hlev — v hlev spat. Ampak hlapcev se je bal Blaž, da ne bi godrnjala. No, danes se jima je prikupil. In ker Žabjelužarji niso kar tako, in je posebno ta Blaž kavelj, kakor sta velela hlapca, si bo že znal ohraniti prijateljstvo z njima in si zagotoviti tako topel kotiček, da ga ne bo mrazila nesrečna zima v dobrega Florijančkovega očeta hlevu. E, kdor zna, pa zna; če je prav malo trd, pa že gre ...

Blaž je bil torej vesel in zadovoljen. Uverjen je bil, da so zdaj premagane vse ovire in zapreke zastran službe v tovarni. Lakko bo opravljal „dobro“ službo v tovarni še dolgo časa, saj ima takorekoč že preskrbljen kot celo za zimo. A nič manj nista bila zadovoljna tudi hlapca, ko sta se prepričala, da strahu ne bo več; saj se je izkazalo, kaj je strašilo na hlevu ...

Zvečer so šli v lepi bratovski slogi zopet vsi trije počivat gor na hlev v seno. Pogovarjali so se lepo in prijazno skoro celo uro. Iz govorjenja se je spoznalo, da sta dobila hlapca zares spoštovanje do trdega, neustrašenega Žabjelužarja. Bo menda res dobil Blaž še po-

zimi postelj pri njiju v hlevu. No, potlej bo pa na konju: dobro službo v tovarni bo lahko še dolgo opravljal, pa mu vendar ne bo treba niti pozimi moledovati za postelj po Ljubljani. — —

Če bodo kdaj brali to povest Florijančkov boter s Posavja, če so še živi, utegnejo morda zmajati z glavo, češ: „Hencaj, jaz ne poznam dosti Žabjelužarjev, kaj šele Kroparjevega Blaža, ki ga še nikoli videl nisem.“ A ko bodo premerili sobo parkrat gorindol in se zamislili v pretekle čase, bodo naenkrat obstali sredi hiše in rekli: „Hencaj, pa je res tako bilo, samo imena so se mi zmešala: jaz sem vedno mislil, da je bil to Matijev Tone iz Vodic, in ne ta Žabjelužar, Kroparjev Blaž, ki ga še ne poznam ne“ ... No, če bodo tako rekli, se pa še v imenih ne bodo motili ...

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000503662

LIBRARY

